

ԾԱՂԻԿ ԿԸ ՀՐԱՄԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՇԱՐՈՒԹ ՕՐԵՐԸ: — Հա-
տը 40 փարա:

Բաժանորդագրին ԿԱՆԻՍԻԿ — Պոլսոյ համար տարե-
կան 45 դրշ: վնջամանայ 23 դրշ: եռամսնայ 12 դրշ: —
Գաւառացի համար տարեկան 30 դրշ: վնջամանայ 26
դրշ: եռամսնայ 14 դրշ:

Ռուսիոյ համար տարեկան հինգ րուբլի: Ուրիշ եր-
կիրներու համար 12 ֆրանք:

Գաւառներէն դրոշմաթուղթ կ'ընդունուի:
Միայն երեք թիւ ապուսիկ կը զրկուի: այնուհետեւ
բաժանորդագրին չը վճարողը կը դադրի թերթ ընդ ու-
նելէ:

Նշանուցման տողը 2 դրշ:

40 փարա

ԾԱՂԻԿ

Հ Ր Ա Պ Ի Ր

Ազգային, Քաղաքական եւ Գրական

40 փարա

ԾԱՂԻԿԻ Վերաբերեալ ամէն գործի համար պէտք է
գիտնել:

Առ ՏՅՕՐԷՆ-Հրատարակիչ ՅՈՎՆԱՆ Գ. ՓԱԼԱԿԱՇԻԱՆ

Պոլիս, Կսկի-Զապիթէ, Պերպերեան Տպարան

درعليهده اسكي ضبطيه زقاعنده بربريان مطبعهسندھ

بالا قاشيان حوونان

HOVNAN PALACACHIAN

Rue Esski-Zabtié, Imprimerie N. Bérbérian
CONSTANTINOPLE

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ — Ա. ՏԱՐԻ. ԹԻՒ 16

Շ Ա Ր Ա Յ

29 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1890

ՎԱՐԺԱՊԵՏ ԹԷ՝ ԳԻՆԵՊԱՆ

Վարժապետն ու վարժապետութիւնը
անարգ վիճակի վերածելու այն Հայերն
են հիտամուտ որոց աչքին փուլ է վար-
ժապետին օգտաշատ գործունէութիւնը:
Ժողովրդեան տղէտ վիճակին չնորհիւ
չահուող և բարձրու ու պատիւներու,
և ազգասէր ու բարերար փառաւոր տիտ-
ղոսներուն արժանացող այդ Հայեր սե-
պուհ պարտականութիւն համարած են ի-
րենց՝ հալածել վարժապետութիւնը, ա-
նարգ և ստրուկ վիճակի մէջ դնել զվար-
ժապետս, որպէս զի չը կարենան ու-
նենալ սիրտ՝ ազնիւ զգացումներ ներ-
շնչելու ուսանողաց, չը կարենան պատ-
րաստել նոր սերունդ մը՝ իւր ազգային
պարտուց և իրաւանց գիտակից, և այս-
պէս այդ մարդոց տիրապետութիւնը տե-
ւական լինի ազգին վրայ: Ի՞նչու համար
է որ ցարդ եկող դացող Ուսումն. խոր-
հուրդները, Ազգ. Ժողովները չը կրցին
կրթական օրէնքով մ'օժտել ազգը. ին-
չու համար է որ ազգային կրթութեան
համար Ազգ. Ժողովը քուէարկած գու-
մարները երբեք իրենց նպատակին չը յա-
տկացան. վասն զի պէտք էր որ կրթու-
թեան գործը յառաջ երթար, պէտք էր
որ դրել, կարգալ, ու խորհիլ գիտցող
անձանց թիւն ստուարանար, պէտք էր
որ քուէներն գիտակցութեամբ տրուէին.
Ժողովուրդը տղէտ մնալու էր, որպէս զի
իրենք, մի քանի մարդիկ, միշտ տէր մը-
նային ժողովրդեան: Ի՞նչու բարեկեցիկ
լինին վարժապետը, ի՞նչու անկախ դիրք
ունենան. որպէս զի ազգին մէջ ազգե-
ցութիւն ձեռք բերե՞ն և իրենց խօսքով
ու գործով ներգործե՞ն ազգային կացու-
թեան վրայ: Այդպէս բան չը լինի.
պէտք է հալածել, հարստահարել, ստը-
կացնել վարժապետը, որպէս զի գլուխ
չը վերցնէ և ազգային գործերու չը խառ-
նուի. չէ՞ մի որ ազգին հոգը իրենք ըս-
տանձնած են:

Եւ սակայն, այդ մարդիկ, իւրեանց
ցարդ ի գործ դրած ամէն միջոցներուն
հակառակ, չ'են յաջողած ուժասպառ ը-
նել, քայքայել վարժապետական մարմի-
նը: Ընդհակառակն, տարիներու ընթաց-
քին մէջ, վարժապետութիւնն աւելի
բարձրացած է, աւելի ազդեցիկ եղած և
աւելի պատուաբեր դիրք գրաւած է Հայ
ընկերութեան մէջ քան ուրիշ շատ մը գա-
սակարգեր: Ազգին վարիչներն իսկ այսօր

և ո՛չ մէկ գասակարգէ կ'ախածին այն
քան, որքան վարժապետական գասա-
կարգէն: Ազգային կարեւոր խնդիրներ
յուզուած ժամանակ, վարժապետին գը-
րիչն ու վարժապետին խօսքն են միայն
որ կը խռովեն յաճախ իրենց հանդարտ
քունն:

Յարդ գործքով կը մարտնչին վարժա-
պետութեան դէմ. այժմ սկսած են գը-
րականութիւնն ալ իրենց նպատակին ծա-
ռայեցնել՝ գրիչ տալով երիտասարդ
պանդուխտ վարժապետի մը ձեռք, որ մե-
ծամեծաց քննելու, չորոքորթելու և ա-
նոնց քղանքին ներքեւ ապաստանարան
գտնելու արժանաւորութեամբ միայն կը
յուսայ հաց գտնել վարժապետութեան,
այս ազնուացեալ ու զարգացեալ գասա-
կարգին մէջ, ուստի և պարտաւոր է կալ
և մնալ յաւիտեան անոնց հըռ և անձ-
նուէր ծառայն: Պէտք է զնորմանալ, գը-
ծուծ մարդիկ ամէն չըջանակներու, ա-
մէն գասակարգերու մէջ կը գտնուին:

Գոնէ չնորհքով կարենա՞ր կատարել իւր
ստանձնած դերը, ինչո՞ւ ու կրակ փա-
տաբանութիւնն մը: Պէտք է՝ եղբր որ
վարժապետը բարեկեցիկ վիճակի մը հե-
տամուտ լինին. շատ արհեստաւորներ օրն
ի բուն կ'աշխատին, սակայն յաճախ ա-
ռանց ցամաք հացի մը փարա շահելու
տուն կը գառնան եղբր. հարկաւոր
խրճիթներու մէջ որչա՞ր մարդիկ անօթի
կը լուսնեն եղբր. աղքատ մարդիկ երբ
որ հիւանդանան, Հիւանդանոց կը տար-
ուին և հոն կը մեռնին եղբր, մինչև իսկ
կը պատահի եղբր որ մեծ վաճառական-
ներ սնանկանան ու յիտին չըաւորութեան
մէջ կնքեն իրենց մահկանացուն. հետե-
ւաբար վարժապետը իրաւունք չ'ունին
եղբր մինչև իսկ տրտնջալու՝ իրենց վա-
տակոց արդար վարձքն զլացողներուն
դէմ: Եւ յետո՞յ, Յետոյ, ի՞նչ պիտի ըլ-
լայ, ճաղատ գլուխով Յոյն վարժապետ
մը՝ 25 տարի իւր ազգին մէջ վարժապե-
տութիւն ընելէ ետք, վարժապետու-
թեան ազնիւ պաշտօնը մէխանէիութեան
հետ փոխեր է եղբր. գինեւան յաճա-
խորդաց հետ աղէկ կը վարուի եղբր,
գինիին մէջ ջուր չը խառնէր եղբր, իւր
վիճակէն գոհ է եղբր: Արդ, ազգին վը-
րայ ծանրանալու հարկ չը կա՞յ եղբր. ին-
չո՞ւ մեր վարժապետը կեցեր ազգին ման-
կրտին կը կրթեն, սերունդ կը պատրաս-
տեն ու ազգէն ամաւական կ'առնեն. ա-
հա՛ Յոյն վարժապետը իրենց օրինակ, ո՞վ

բունք է իրենց ձեռքէն. ո՞ն անդր ի գի-
նեպանութիւն:

Բայց ո՛չ, Պ. հայկաբան, մեր վարժա-
պետը, զրկեալ վիճակի մէջ իսկ, լաւա-
գոյն պիտի համարին միշտ՝ ազգին ծա-
ռայել քան գինեպանութիւնը, զձեզ
արգիլող չկայ, բայց նոյնը մի՛ յանձնա-
րարէք այլոց: Մեր Հայ վարժապետաց
համար ասպարէզ չը պակսիր վարժապե-
տութեան հետ փոխելու: Թո՛ղ Յոյն վար-
ժապետութիւնը գինեպաններ արտադ-
րէ, Հայ վարժապետութիւնը արտադ-
րած է և կը շարունակէ արտադրել փա-
տաբաններ, բժիշկներ, ճարտարագէտ-
ներ, վաճառականներ, սեղանաւորներ,
պետական պաշտօնեայններ, և այլն: Այս-
պիսի գասակարգ մը կարե՞լի է համա-
րիլ ապարդիւն, անգործունէայ, անհա-
շիւ, և այլն:

Այնուհետեւ, վարժապետը 40 տարիէ
ի վեր ազգէն շատ, խիստ շատ գրամ ա-
ռեր են, Էնեա եղբր են, բայց արդիւնք
չը կա՞յ եղբր, Հակառակն ապացուցանե-
լու համար, կը բաւէ 40 տարի առաջ-
ուան գրականութիւնը բաղդատել այժ-
մու գրականութեան հետ: Հարկ չը կայ
այժմու գրականութենէն հատուածներ
յառաջ բերել, ամէն ընթերցող ծանօթ է
անոր. բանամբ միայն՝ օրինակի համար՝
1841ին յՕրթագիւղ տպուած Բէստէնի
« Բժշկական արուեստի կրթութիւն »
գրքին Ա. հատորին որ և է մէկ երեսը և
քանի մը տող կարդամք:

« Շատ մարդ կայ քի՛ սատէ ըլլծախ
ջուրէն զատ ի՛նչ իհիթքան ընես նէ՛ ֆայ-
տա չ'ըներ. ասանկներուն իրենց թապե-
յէթին կէօրէ գեղ ընելու է. և հօքնան
շատ տաք ընել պէտք չէ, միշտ ըլլծախ
ըլլալու է. այս թարգմ. շատ անգամ
ծանր ծանր հիւանդութիւնները քէօքէն
տէֆ կըլլան, և տէֆ չի կըրնան ալ ը-
նել նէ՛ հէլպէթտէ քի թեթե կըլլան, և
թէհլիքէնին քի չըլլայ: Ատէթ իւզրէ
այս ըսածներուս զըթը կընեն. գէրէ այս
նըշաններս երեցածին պէս՝ կը պաշլայեն
միս ուտել, հաւկիթ ուտել, և մըսի ջու-
րով չօրպա խըմել, խոտեղէնները և եէ-
միշները մէկդի ձգել կը պաշլայեն, որ
շատ ֆայտալը բաներ են. սեւ գինի և
ուրիշ սէթթ խըմելիքներ կը խըմեն՝ մի-
տէնին ուժովցընելու համար. լաքին քիչ
մի առողջութիւն և ուժ մնացած կայ նէ՛
ան ալ ասով թէլէֆ կըլլայ: »

Այսօր գրականութան զարգացեալ վիճակը՝ հայ մտքին կերպարանաւորիս եղած լինելուն յայտնի ապացոյցը չէ՞: Եւ ո՞վ յառաջ բերած է այս վիճակը, եթէ ո՛չ վերջին 40-50 տարւոյ ընթացքին մէջ կրթական գործով զբաղող վարժապետաց գործունէութիւնը:

Ի զուր կ'աշխատին վարժապետութիւնը անարդ գրադուր մը հռչակել. վարժապետութիւնը բարձր ի գլուխ պիտի պանծայ միշտ իւր արդիւնաշատ գործունէութեամբ, և պիտի հանդիսանայ ամէնէն կարեւոր դասակարգէն ազգային մարմնոյն մէջ:

ԾԱՂԿՈՅ ԹԷ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԵՋ

Այս խնդրոյ առթիւ Ծաղիկի 13րդ թուոյն մէջ առ Պ. Քալանթարեանց ուղղեալ մեր պատասխանն ակնարկելով, ռուսահայ մանկավարժն հինգշաբթի օր հայհոյարից և եսարից բաց նամակ մ'ուղղած է առ ընթերցողս Արեւելքի:

Պ. Քալանթարեանց այս անգամ կ'ըզգայ թէ ինքն ի Պրուսա նստած է, իսկ «Ծաղիկ» ի Պոլիս կը հրատարակուի, վասն զի չ'ըսեր այլ ևս «Տեղական շաբաթաթերթ մը», այլ կ'ըսէ «Ի Պոլիս հրատարակուող շաբաթաթերթ» մը: Նամակին այս սկզբնաւորութիւնը կարգաւոր, կարծեցինք որ Պ. Մանկավարժն իւր միւս սխալներն ևս պիտի ուղղէ իւր յաջորդ տողերուն մէջ. բայց ո՛չ, շարունակելով ընթերցումը, ուրիշ բան չը գտանք, այլ հայհոյութիւն և անձնագովութիւն՝ «Արեւելք» ընթերցողաց մեծարուած: Բուն խնդրոյն վրայ պատասխան չ'ունի Պ. Քալանթարեանց, վասն զի նուաստութիւն կը համարի եղբր պատասխանել անմիջ բառախաղերու. իւր այս խօսքով՝ ո՛չ միայն պարկեց կերպով խոյս կուտայ ապարէզէն ուր այնքան յոխորտանօք իջած էր իւր հմտութեան չափը ցոյց տալու, այլ և անգամ մ'ևս կ'ապացուցանէ թէ հայերէն ամենապարզ գրութեամբ մը հասկընալու իսկ անկարող է տակաւին, վասն զի մեր պատասխանն ամենեւին բառախաղ չէր պարունակեր. իսկ եթէ կը հասկնայ հայերէն, ապա ուրեմն զրպարտիչ է. թո՛ղ հրամայէ ցոյց տալ մեր պատասխանագրոյն պարունակած բառախաղերն, եթէ ո՛չ, պէտք է անպատճառ իւր վրայ ընդունի երկու պատուանդներէն մին, տգէտ կամ զրպարտիչ:

Չը կրցանք մեր ծիծաղը բռնել, կարգաւոր նաեւ Պ. Քալանթարեանցի հետեւեալ տողերը. «Խորհուրդ կուտանք յարգելի յօդուածագրին, որ քիչ մը սանձէ իւր կրքերը և բաց ճակատով ազնուաբար ասպարէզ եղնէ իւր ստորագրութեամբ ու փաստերով պաշտպանէ իւր գաղափարները, և ո՛չ թէ գարանակալ լինի վաստաբար և իւր նախանձու թոյնով նիւթած նետերով մեր անձը և գործունէութիւնը հարուածել երեւակայէ:»

Առաջին անգամ է որ կը լսեմք, այն ալ

մեծ, շատ մեծ մասնագէտ մանկավարժէ մը, որ լրագրաց խմբագրական յօդուածները, կամ իրենց՝ ռուսահայոց՝ բառով, առաջնորդող յօդուածները պէտք է ըստօրագրուած լինին, եթէ ո՛չ, գրողը անազնուաբար ասպարէզ իջած, վաստաբար գարանակալ եղած կը համարուի եղբր, նախանձու թոյն կ'ունենայ և այդ թոյնով նետեր կը նիւթէ ու ընդդիմախօս անձը ու գործունէութիւնը հարուածել կ'երեւակայէ եղբր: Մեր նախակրթարանաց ուսանողք իսկ գիտեն այսօր որ լրագրաց մէջ, մանաւանդ առաջին երեսը, հրատարակեալ խմբագրական յօդուածոց հեղինակն և պատասխանատունն է և կը համարուի թերթին խմբագիրն կամ Տնօրէնն: «Ծաղիկ» ի ամէն ընթերցողը, կըրնամք համարձակիլ ըսելու առանց բացառութեան, հասկցած էին որ «Ծաղիկ» թէ Մանկավարժը՝ յօդուածոց տէրն թերթիս Տնօրէն-Հրատարակիչն էր: Միայն Պ. Քալանթարեանց է որ չը հասկընար զայս, և իրաւունք ունի չը հասկընալու և չը հասկնալը համարձակ յայտարարելու, վասն զի նախ՝ պատրաստութիւն ունենալու էր գէթ այսպիսի ամենապարզ բաներն հասկնալու, և երկրորդ՝ այլ եւս խնդրոյն մէջ չը մտնելու, խոյս տալու պատրուակ պէտք էր իրեն:

Ի վերջոյ, «Ծաղիկ» ի յարգելի ընթերցողաց զուարճութեան նիւթ մատակարարելու համար, չառաջ կը բերեմք աստ Պ. Քալանթարեանցի բաց նամակին անձնագովական մասերը. «Մեք, իբրեւ մասնագէտ...», նուիրական պարտք կը համարենք մեզ ուղղել լրացնել, և փառաւել մանկավարժական ամեն տեսակ սխալ և բերի գաղափարներ և ստրակուսմքներ, թո՛ղ լաւ գիտնայ, որ մանկավարժական ի՛նչ խնդրոյ վրայ ալ մեզ հետ վիճաբանութեան մէջ նետուելու լինի, չարաչար պիտի ջախջախուին իւր ինքնաբոյս, անմեղ գաղափարները:

Եթէ այդչափ մեծ ու հմուտ մանկավարժ ես, եթէ այդչափ մեծ հաւատք ու վստահութիւն ունիս կարողութեանցովրայ, ո՛ւր է մեր վերջին յօդուածով յառաջ բերուած փաստերուն պատասխանը, ո՛ւր կը փախիս հրապարակէն, Պ. մասնագէտ մանկավարժ:

Գալով Պ. Քալանթարեանցի բաց նամակին հայհոյարից մասանց, եթէ այդ հայհոյութիւնը մեզ ուղղուած լինէին, պիտի ըսէինք. «Զբոյսդ ի քոյոց քեզ մատուցանեմք», բայց որովհետեւ առ ընթերցողս Արեւելքի ուղղած է զայնս, մեզ ոչինչ կը մնայ ըսել:

Ի՞նչպէս կ'ուզէք, Պ. Քալանթարեանց, ստորագրեմ այս յօդուածը, որպէս զի գրողին ո՛վ լինելը կարենաք հասկնալ:

ՍԻՐՈՒՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ մանկանց և պատանեաց համար. Պատկերազարդ. Թարգ. Ա. Թ. Կէզիւրեան: Երես 80. Տպ. Գրաշարաց Բնկ. Գին 100 փր: Կը ծախուի գրաւաճառաց քով և Ուղուն-Չորչը պաշը, թիւ 402, Փալադաշեան Փորագրատունը: 5—1

ՇԵՏԱԶՈՏՈՒԹԵԱՆ ՕԳՈՒՏՆԵՐԸ

Պատմական ժամանակներէ սկսեալ մինչև մեր օրերը, մարդկային հանճարը շարունակաբար աշխատած է բնութիւն յորջորջեալ մեծ անծանօթին գաղտնեաց թափանցելու, և իւր հետագոտութիւններն արդիւնաւոր ընծայած է ազգի ազգի գիտերով եւ հեղինակութեամբ, որոց ծնունդ է ապաքէն արդի քաղաքակրթութիւնն. սակայն այս անծանօթն այնքան անհուն է ըստ ինքեան, իւր գաղտնիքներ այնքան բազմակողմանի և յաճախ իսկ այն աստիճան գոյաբանական, որ դարուս քաղաքակրթութիւնը, հակառակ իւր զարգացեալ տիտղոսին, տակաւին շատ հեռի է կատարելութեան մերձենալէ. այս ճշմարտութեան ամէնէն աւելի կը վկայեն գիտութեան մեծանուն վարպետներն, զի ոչ ոք քան ըզնոսա լաւագոյնս սերտած է բնութեան վտմ և անմեկնելի օրէնքներն, հետեւաբար ոչ ոք անոնցմէ աւելի գիտակից է իւր սահմանափակ հմտութեան. այդպիսիք բազմատուութեան գնելով մարդկային ազգի համայն գիտութիւնն իրենց տգիտութեան հետ՝ պարզապէս կը սոսկան բանական արարածոց կարի իսկ տարրական հմտութենէն և իւրեանց ոչնչութեան գիտակցութեամբն համեստօրչն կը ձայնակցին Սոկրատի նշանաւոր մի առածին՝ որով ինքզինքն քան զայլս իմաստագոյն կը գաւանջը, շատ բան գիտնալու յաւակնութիւն չ'ունենալուն համար: Գիտնականին այս համեստութիւն իւր ամենամեծ զօրավիգն կը հանդիսանայ նորոնոր գիտերու գունն բանալով, վասն զի նա ամէն երեւոյթ, փոյթ չէ որքան աննշան, մանրագին հետազոտութեան կ'ենթարկէ՝ անկէ օգուտ մը քաղելու, բնութեան խառնուկուն քարտէսին վրայ գէթ պլպլուն ըյս մը սփռելու համար. նոյն իսկ տգէտին տառապններէն, թո՛ղ թէ փորձառութենէն, կը ջանայ օգտուիլ, համագումար լինելով թէ աշխարհի մէջ չիք երեւոյթ, չիք գաղափար՝ ոյր ազրիւրն չը լինի հետաքրքրաշարժ կամ չ'ունենայ յինքեան գէթ սոցա ճշմարտութիւն մը. այս ուղղութեամբ շատ մը գիտեր երեսն եկած են և ապահովապէս ուրիշ շատեր ալ կրնային գալ ի յայտ՝ եթէ Սոփեստական Դպրոցին հաղաբաւոր գաւանդը, փոխանակ իրենց թերակատար հմտութեանց վրայ սոնքալու և անխոր արհամարհելու տգէտին բերնէն լուծած ամէն պատմութիւն, ամէն փորձառական հմտութիւն կամ վիայութիւն, հաճէին իրենց գիտութեան վեհափառ գահէն վար իջնել ու անգամ մը քննութեան ենթարկել իրենց ըսածներն ու տեսածներ և ապա միայն թերահաւատութեան վճիռ արձակել:

Նախ քան զգարգացումն մագնիսականութեան կամ արուեստական քնէածութեան, ո՞վ պիտի կրնար հաւատ ընծայել այն հրաշալի երեւոյթներուն որք այն արուեստի կիրառութենէն կրնան յառաջ գալ. ո՞վ պիտի հաւատար մտադուշակի հետաքրքրաշարժ փորձերուն. և սակայն ի՞նչ են պախլընիւրու չափազանցեալ պատմութիւններն, եթէ ո՛չ մագնիսականութեան փորձերու աղաւաղեալ նկարագրերն: Վասն այնորիկ հնագէտք իրաւամբ կ'ենթադրեն թէ գիցարանական առաստաղներն իսկ գէթ աղօտ իմն կը ցոլացնեն աղաւաղեալ ճշմարտութիւններ. բայց արի՛ տե՛ս որ արդի ժամանակաց մէջ երբ մեր մէջէն մէկը նորալուր գիւտ մը, ըսենք հիւանդութեան դարման մը կամ բնական ո՛ր է

մի երևոյթ ի հրապարակ հանէ, թո՛ղ հրապարակիչն համաւաւեալ գիտնական մը լինի և ահա ամէն ուրեք լաւ ընդունելութիւն պիտի գտնէ. իսկ եթէ տգէտ մ'է այն, իսկ և իսկ դատապարտուած է պախարակութեւն, ծաղու առարկայ լինելու: Անցեալ տարի, եթէ չեմ սխալիր, Միխայիլի Հայ քահանայն փողացաւի դէմ դարձան մը կը հրապարակէր տեղական թերթի մը մէջ, անձնապէս կը վկայէր այդ դեղի կիրառութեամբ եղած անվերջ բուժումներուն և համեստօրէն բժշկական դասուն ուղղութիւնը կը հրաւիրէր անոր վերայ: Դեղն քահանային գիտը չէր, տեղւոյն յատուկ և անդ իսկ ծագում առած դեղ մ'էր: զի պէտքը միշտ միջոց կ'ստեղծէ և համաճարակի յաճախութիւնն այդ գաւառին մէջ՝ նոյն իսկ տգէտ ժողովուրդն մշտն էր պարզ բայց օգտակար դարման մը գտնելու: Դիտէ՞ք որ պիտի ընդունելութիւն եղաւ խեղճ քահանայի յօդուածին: Բաւական չ'էր այն բացարձակ անտարբերութիւնն որով ոչ մէկ բժիշկ լրջօրէն ուղղութիւն դարձուց այնմ, այլ երիտասարդ մի բժիշկ, իբր նոր իմն Պրոտարք, խոյացաւ խեղճ եկեղեցականին ներկայած դարմանին վրայ, զայն բզիկ բզիկ ըրաւ, իւր անդառնալի վճիռն արձակեց թէ այդպիսի դեղի յաջող կիրառութիւնն անկարելի է և լաւ մ'ալ ձողիկեց դժբաղդ յօդուածագիրն, զի յանդգնած էր գիտնոց անմահից կաճառին պատկանող խնդիրներով զբաղիլ: Այսպիսի որոշ իմաստակութեան մը հանդէպ, որքա՛ն աւելի միտքարական է տեսնել ահեղ կայսրութեան մը վեհապետին բռնած ճշմարտապէս գիտնական և զգօն ընթացքն որ գիւղացւոյ մ'իսկ կեղծ մաշկութեան դէմ գտած դարմանը ընդունելու ենթարկելու չը վարանիր, որ թէպէտ իրմէ քանի մը քայլ հեռուն Գոյնեան գիւտին հրաշալիքներն կը դիտէ հրճուանօք և ազգային հպարտութեամբ, և սակայն կը գիշանի յօգուտ ճշմարտ գիտութեան, յօգուտ մարդկային ազգի բարեկեցութեան ուղղութիւն դարձնել ամենէն անհշտ երևոյթի մը, որպէս է գեղջկական ծագմամբ մի գիւտ:

Շատ անգամ գիտական աշխարհին անծանօթ գիւտեր կրնան տեղի ունենալ տգէտ չըջնականաց մէջ, ոմանք գիւտուածաւ, իսկ այլք, ինչպէս վերև յիշեցինք, պէտքերու բերմամբ, որոնք եթէ հրապարակուէին՝ գիտութիւնն կրնար օգտուիլ ասոնցմէ: Կը պատմուի թէ Փոքր Ասիոյ Հայ և Մահմետական հասարակութեանց մէջ դարերէ ի վեր կը գործածուէին ամենքին անծանօթ վիրաբուժական դարմաններ — մեծաւ մասամբ բուսեղէն սպեղանիներ — ամենամեծ յաջողութեամբ: Բայց նոյն իսկ մայրաքաղաքիս անկիւնները երբեմն բացառիկ պարագայից մէջ չ'են ի գործ ածուի ընտանեկան բժշկական դարմաններ որք բժիշկներու նախանձն չարժեքու աստիճան յաջողութեամբ կը սլոսակուին, ասոնցմէ զոմանս զուգադիպութիւն կրնանք նկատել, մանաւանդ երբ այդ ընտանեկան դարմաններուն կ'ընկերանան բժշկական խնամքներ ևս: Բայց ի՞նչ կերպով բացատրելու է ուրիշ այնպիսի բուժումներ որք բժշկական ճարտարութեան կատարեալ յուսահատութենէն և զինաթափութենէն յետոյ տեղի կ'ունենան մեր ձողկած գռեհիկ դարմաններով, միթէ ազոնք բոլորն ալ գիւտուածի՞ կամ զուգադիպութեան արդիւնք են: միթէ առոնց մէջ գիտական եղանակաւ բացատրելի ճշմարտութիւններ չը կան: Բազմաթիւ օրինակներու մէջէն միայն մէկ դէպք

յառաջ բերենք — յօդուածագիրոյս ծանօթ բժիշկ մը ծննդաբերութեան ծանր դէպքի մը կը հրաւիրուի: Բժիշկն մանկաբարձական ճարտարագոյն գործիներն ի զուր կ'արկանէ ի կիր և չը յաջողիր: Հուսկ ուրեմն ճարահատեալ, ասնը ծերունի տիրուհւոյն կը հարցընէ թէ իրենք այսօրինակ նեղ կացութեանց մէջ ի՞նչ ընտանեկան դարման կը գործածեն: Ծերուկ կ'ընէր կը պատասխանէ. «Վրաս պիտի խնդաս ամմա Տօթթօռ, մենք ասանկ քէրթիներուն մարմինը տաք ջրով կը շփենք»: Իսկոյն բժշկին մտքին մէջ լոյս մը կը ծագի, կը հրամայէ անմիջապէս տաք ջուր բերել, ինքն եւս նոյն դարմանն ի գործ դնելով կը յաջողի: Զերմութիւնն իւր ծաւալիչ զօրութեամբ ծննդաբերութիւնն դիւրացուցած էր:

Կը շեշտեմք թէ ճշմարտ գիտնականին պարտքն ո՛չ թէ միայն մալաճութեամբ ճշմարտութիւններ ի վեր հանելուն, այլ տգէտ չըջնականաց մէջ անծանօթ մնացած ամենադոյզն օժանդակներուն իսկ զհետ պնդելով՝ անոնցմէ ևս հաւասարապէս օգտուելուն մէջ կը կայանայ: Որչա՛մ արդիւնաւոր կրնար լինել բժշկական պատուիրակութիւն մը որ գաւառէ գաւառ շրջելով, տեղական դարմաններն ու ի ուղով ուսումնասիրէր և տեղեկահարէր մը պարզէր զայնս բժշկական աշխարհին: Երբ բանասէրք ոմանք, ժամանակին աւերումներէն երկնչելով, առ զգուշութեան ի լոյս կ'ընծայեն ժողովրդային անգիր գրականութենէն հատակոտորներ, չ'արժեք միթէ որ մի և նոյն աւերիչ ժամանակին ահէն՝ մեր գիտնականք ալ ի գիր առնուն թաքուն ժողովրդային դեղերն և լուրջ ուսումնասիրութեան ենթարկեն զայնս յօգուտ և ի բարեկեցութիւն տառապեալ մարդկութեան:

ԼԵՒՈՆ ՄԿՐՏԻՁԵԱՆ

ԱՌ ՊՐԱՍԻՔԻՆ ԱՏՈՄ

Տխրաւունց հողմիկն ու՛ր այսպէս սուրայ, Արեթօք ինչ քանի իւր քեռց վերայ: Կապեալ պարսիկին մէջէ Եաշիւով, Ու՛ր զալիս օդոյն հեղէ ի հողով:

Ու՛ր հախտեմ քոչնոց երամներն անքիւ, Ուր մեր տուր, մեր մօսն երգէին խանդիւ, Մեզ ներքնչէին սէր, խնծիլ ու հետ, Այժմ ու՛ր քան զիւրեանց վերջին հրաժեշտ:

Վրսակն՝ որ երբեմն էր արծաթ վընիս, Արսափայլէր լոյսն երկնից ու ժրպիս, Ու՛ր՝ մըռնընչելով, յորդանոս, պիտո, ի բարձանց ժայռից կը սանի մոլոր:

Ու՛ր նեպեն ամպերն սպիտակ եւ բուխ, Գոլորեին այգոյն, վերջալուսին ծուխ, Ու՛ր, արսառելով յորդանոս, լըռից, Հորիզոնէն վեր՝ փութով սաւառնին:

Սեւ նոնրներու բսուերաց մէջէն Մանկին ցուրս նըռոյլ դէպ ու՛ր յառաջեն, Սառած վիմից վրայ, գոնեա՛ մի՛ պանիկ Գաղար չ'առնըլով ու՛ր դիմէ մանիկ:

Ա՛հ. ու՛ր այդ յառեալ աչեր կը նային, Է՛ր այդ լըռութիւն սիրէ շիւմային: Ու՛ր արեթօք հասնիլ բաղձայ կարգին՝ Այդ երազներով բոցալաւ՝ հողին:

—Ու՛ր, դէպ յանձանօրն, դէպ ի բացակայն: Սաման Արեթիւ Կ. ԿԻՒՂԵՆԵԱՆ

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԲԱՐՁՐ ԴԱՍՈՒ ՀԱՅ ԱՂՋԿԱՆՑ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆՆԵ

Ազնիւ բարեկամք իմ,

Նախընթաց նամակաւս ձեզ խօսած էի Պուսոյ բարեկեցիկ կամ աւելի ևս ազնուական դասուն պատկանող Հայ իգական սեռի նըկարագրի մասին, իբր վեցամեայ ուսումնասիրութեան արդիւնք: Այս դասակարգին դրուատիք չուայլելու արգելք եղող ճշմարտ պատճառն՝ ստացած թեթեւ դաստիարակութիւնն գտած լինելով, այս անգամ՝ հակառակ խոստմանս՝ փոխանակ նոցա կեանքէն իրական պատկերներ ի վեր հանելու, կը փափաքիմ ձեզ հաղորդել իմ կարծիք աղջկանց կրթութեան մասին, յորմէ բաւականին հեռի են և այդպէս յաւէտ ենթակայ իրաւացի քննադատութեանց: Մայրեր՝ թէպէտ բանիբուն ճանչցուած, կրթութեան իրաւ հանդիսացած, սակայն և այնպէս գիտենք որ ամենեւին անյարմար են սկզբնական կրթութիւն մը տալու իրենց զաւակաց: Լսած են, օրինակի համար, թէ մինչև եօթ տարեկան հասակին՝ մանկիկը վարժարան զրկելն լաւ չէ: Ի՞նչ կ'ընեն, Պարտիզակցի կամ Զէնկիլէրցի անկիրթ սպասուհեաց կը յանձնեն զնա, որպէս զի անհանգիստ չընէ գիր, փափկակեաց մայրիկ, որ զրաղած է հիւրերու հետ և կամ նոր հրատարակուած վէպ մ'աւարտելու վրայ է, մինչ տղեկն ներկայ կը գտնուի ժամերով իրենց և դրացոյն սպասուհեաց տեսակցութեան, ոյք փոքրիկը անչափահաս կը համարին իրենց սարօքնակ խօսակցութեանց թափանցելու: Ահա՛ այս կերպով սկզբնական դաստիարակութիւն ստացող աղջիկն կենաց քնարին վրայ ժլատ կրթութեան մը և ստորին վարժութեանց ձայներն ի մի կը դաշնակէ: Կ'ուզէի, կ'ըսէ Տիւրանլու եպիսկոպոսն աղջկանց դաստիարակութեան վրայ գրած մի նամակի մէջ, հրախայթել (stigmatiser) աստ չար, անպէտ և կոպիտ սպասուհեաց ցեղն, լինին գաղիացի, գերման կամ անկիւացի: Մեծ և յաճախ անդարմանելի աղէտներ կը հասցընեն նոքա: Մայր մը եթէ չզբաղիր իւր զաւակաց դաստիարակութեամբ և առտնին գործերով, մայր լինելէ կը դադրի: Գ'ըմբռնեմք թէ արդի քաղաքակրթութիւնը գիրենք կը հրաւիրէ դէպ ի պարահանդէսներ, երեկոյթներ, կոչուներ, և այլն, բայց այդ ամէնը՝ չափաւորութեամբ ի գործ դրուելով՝ արգելք չ'լինիր մօր մը իւր հոգածու աշերք բանալ զաւակաց վրայ, ձեռներն մղել տնական գործերուն, և հաստատուն ձեռամբ վարել տան դէկն ուղիղ և խաղաղ շաղի մէջ, ջնջել ամուսնոյն ճակտի կայական, չ'զլանալ մերթ ընդ մերթ յղացած լաւ խորհուրդները հաղորդել նմա, զի «կին ժրագլուխ պսակ է առն իւրում»:

Կը խոստովանիմ սակայն թէ ժիր, պարկեշտ և հոգածու մայր լինելն չբաւեր նոցա լաւ դաստիարակութիւն մը տալու, այլ կարող լինել հարկ է միանգամայն հսկելու իւր զաւակի մտաւորական կրթութեան, ի վերջոյ չկարմրելու համար զաւակացն առջև անկարողութենէ մը որք չուտով կ'զգան, կ'ըսէ գաղիացի գիտնական մը:

Զգայուն մօր մը պարտականութիւնը փափուկ է, պատասխանատուութիւնը մեծ: Մըտաւորական կրթութիւն մը կրնայ ստանալ մանուկն հանրային վարժարաններու մէջ ալ, բաղմութեան մը հետ, բայց սրտի և հոգւոյ

կրթութիւնը մի միայն մօրը կը պատկանի։ Առողջապահութեան խնդիրն դարձեալ նմա։

Շատ ճշմարիտ է Ֆէնելոնի այն խօսքն թէ մանչ մը կրթելն անհատ մը կրթել է։ աղջիկ մը կրթելն՝ ընտանիք մը կրթել է։ Դաստիարակութեան գործը ազգային լրագրաց մէջ յաճախ երկայն սրճանակներ գրաւած է, ազնիւ բարեկամա, սակայն գործադրութիւնը... զգալի դարձաւ զգալի տեղ մը գրաւած չէ ընտանեկան յարկերու տակ, իսկ եղածին մէջ ալ զարմանալի սխալ հասկացողութիւն, խոտոր ըմբռնում կայ։

Ազնուականին աղջկին կամ հանրային վարժարան կը յաճախէ և կամ տունը դաստիարակութիւններով կը մեծնայ։

Մանկիկն կը բազմայ արդէն իւր հասակակիցներէն իրեն ընկերներ գտնել, և յայդմ անհաճոյ բան չեմ տեսներ լաւ կառավարուած վարժարաններու համար։ կը պատահի յաճախ ալ հոգածու աչք մը պակտող վարժարաններու, որ այնպիսի բաներ սովորին աղջկունք, զորս երբէք չպիտի ճանչնային իրենց տան սեւածէն ներս, աշակերտուհիք մշակելով անդ միմեանց մէջ զաղսնի զիտութիւն մը որ միշտ զիրենք եռանդեամբ աշխատելու նախապաշարութեան արուեստին՝ գոհացնելով լիովին շարագրութեան ողջամիտ ուսուցիչն... իսկ տան մէջ կրթութիւն տալու, կ'ըսեմ առանց չափազանցութեան, միակ և ճշմարիտ պատճառն մեծագոյն մասին քով, ազնուականութեան դրօշմը ցոյց տալու միջոցներն է։ Յաւալի և յոյժ աւաղելի։ Փոքրիկն այնչափ կը լսէ իւր մօր յոխորտանքն օտարաց մօտ, որ նա իսկ կը վարժի իւր հասակակցաց մօտ երկրորդելու թութակի նման թէ իմ մասնագիտ երկար տեսն ինտուսիէ վերջ հազիւ յաջողեցանք ձեռք ձգել Լոնտոնէ նոր հասած և 55 վկայականներով բեռնաւորեալ, Լորտ Տիքքընի տնէն ելած և այնչափ ուսեալ է որ Բարիզէն նոր շրջանաւարտ եկող եղբայրս պապանձեցուց անցեալ օր վիճարանութեան մը մէջ... ո՛վ մեծը անարաւորութիւն։

Երկրորդ խնդիր մ'ալ է գիտնալ թէ մտաւորական կրթութիւն (instruction) մը օգտակար է մանչերու չափ աղջկանց համար նաև։ Երբէք ո՛չ, զի իրենց համար ասպարէզ չեն և չպէտք են սպասել այդպէս, մանաւանդ գովելի գործ մը չէ աւանդել տալ նոցա ինչ որ հարկաւոր չէ, մեծագոյն փնտրելով իրենց առողջութեան։ Անօգուտ է համայնագէտ ընելու աշխատիլ իգական սեռն, հոգ չէ թէ բարձր դասու կը պատկանի։ Ինչ որ իւր կարողութենէն վեր է, իրեն փնտրելար է։ Արդէն շատ ինչ է կարենալ սովորիլն միմիայն իրենց պէտք եղածն։

Այսօր վկայական ստանալու մեծ եռանդն ի մեզ ևս աւելցած է։ այդպէս դուրս, աղջկունք ոմանք, վարժարանական շրջանն աւարտելէ վերջն ալ, կը ձգտին գրագիտական տաղանդ մի պատրաստել իրենց փոքրիկ բայց զեղեցիկ գլուխներուն մէջ։ Անթիւ վկայեր կարգաւ միայն, զանազան թերթերու բաժանորդ գրուելով և մէկ երկու յօդուածներ գրելով մեծ գրագէտի համբաւն վայելող անձանց հետ տեսնուիլ և վերջապէս համոզել ինքզինք թէ յաջողեցայ կոչումս արդարացին անընդհատ ընթերցանութեամբ, մատենագիրներու բանալով հիւրասրահս, վէճեր սկսելով և ըստանեալ ուղիղ չլլալը հասկնալու չափ օտարակերտութիւն վիճարանութիւնը։ Սակայն խիղճըս ալ հանդարտ թողու համար պարտք մ'է ինձ խոստովանիլն թէ Հայ իգական սե-

ռի մէջ, տիկին կամ օրիորդ, ունիմք հիմնապէս զարգացեալներ, որոնք թէպէտ թուով ցանցաւ, կրնան իրաւամբ պատիւ բերել՝ գրասիրաց դասուն մէջ հրապուրիչ տեղեր գրաւելով։ Իսկ փնայեալը մեծամեծ փնտսներ կ'սպառնայ և կը հասցնէ՝ իբր կին նախագրիկ տարած տունը։ Կարեւորագոյն խնդիրներէն է ի նկատի առնուլն զայս կէտ և սին գաղափարներով տողորեալ կարգ մի աղջկաներ հեռացնել ունայնափրութենէ։

Դաստիարակութեան անհրաժեշտ պահանջներէն մին դարձած է այսօր դաշնակին։ Այդ փնտսար չէ բնաւ անոնց համար ոչ թի սկզբէն մասնաւոր արամադրութիւն մը, ձիւք մը ցոյց կուտան, բայց ցաւալի չէ՞ ստիպելն շատ մը մատաղ աղջկաներ որ ժամերով ձայնասանդուղի (scala) վրայ դեգերին և զըզւանօք ողջունեն դաստառին գալուստը, ու տարիներ վերջնալս մը, մազուրբա մը միայն կարողանան զարնել, և եթէ բան մ'ալ գիտեն, իրենց զնացած տան մէջ մոռնան զանազան արգելիչ պատճառներով։

Գծագրութիւնը, ձանձրոյթը փարատելու համար, օգտակար է, բայց օգտակարագոյնն է գիտնալ ձեւել, կարել՝ փոխանակ չնչին ասեղնագործութեանց երկար ժամեր զոհելու։

Չեմ վարանիր, ազնիւ բարեկամս, խոհանոց ալ հրաւիրել նոյն իսկ Օրթոգիլդի օրիորդներ՝ տեսնելու համար թէ ինչպէս կը պատրաստեն ձէթով կանկառն կամ պէօրէկը, ևն. զի նոքա տանտիրուհի լինիլ կոչուած են, տան վարչութիւնը ստանձնելու ամէն պիտանի գործողութեանց կանկալ վարժուելու պարտական են, որով կը դադրին խրոչեցնելէ՝ ամուսնանալու պատրաստուող երիտասարդներն։

Այս չափ առ այժմ. տարակոյս մի՛ ունենար թէ հետզհետէ պիտի գրեմ Պօլսոյ մէջ տեսած ու դիտած բաներս, զորս հետաքրքրութեամբ ընթերցուելէ ինձ կ'իմացնէիր վերջին գրութեամբդ։

Յարգանքս
ՍԻՐԱՔ

Յ. Գ. Առողջապահութիւնը, դաստիարակութեան գլխաւոր մի մասն, զորմէ չը խօսեցայ այս անգամ, մոռացութեանս մի վերադարձ։

Նոյն

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԹԵՅԻ

Կ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ ԵՒ Յ. ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ ԸՆԿ.

Կ. Պոլիս, Պանիկ Գաբու, ձեւալ
պէլ խան քիւ 10

Սոյն հանրածանօթ վաճառատուն ձմեռուան առթիւ շափալէն բերել տուած է զանազան տեսակ աղնիւ և ընտիր թէյեր, ինչպէս նաև այլ և այլ մեծութեամբ ու ձեւերով նկարազարդ տուփեր որք կաղանդի առթիւ կրնան իբրև նուէր ծառայել։ Գիները որոշ և չափաւոր, Յանձնարարութիւնը փութով և ճշգրտութեամբ կը կատարուին։ 1—8

ՄԱՏԵՆԱԽՕՍԱԿԱՆ

ՆՈՐ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ բնական, քաղաքական եւ ցնեսական։ Ի պէս ազգային բարձրագոյն վարժարանաց։ Վաւերացեալ յուսումն. Խորհ. Ազգ. Կեդր. Վարչութեան։ Աշխատասիրեաց ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, ուսուցիչ Պատմութեան եւ Աշխատագրութեան։ Կ. Պոլիս, Տպ. եւ Վիմ. Գ. Պապասեան, 1891։ 8⁰ երես. ԺԵ. 414։

Քննադատի մը պաշտօնը խիստ դժուարին է, մանաւանդ երբ բարեկամ է քննադատեալն. սակայն գիտութեան առջեւ ամէն բան կ'անհետի։ Եւ գիտութեան ամենամեծ թշնամին համարելու է զնա՝ որ բարեկամութեան հետ կը փոխէ զգիտութիւն։

Մեր այժմեայ քննադատելիքն Աշխարհագրութեան դասագիրք մ'է։

«Աշխարհագրութիւնը նորաձեւութեան կը նմանի»։ միշտ փոփոխութեան ենթակայ է։ Այդ պատճառաւ հեղինակն արժան դատած է յօրինել «Նոր Աշխարհագրութիւն» մը, իրմէ առաջ հրատարակեալներուն վրայ մի քանի փոփոխութիւններ ընելով։ Եւ կը խոստովանի որ՝ չունի «այն յաւանդութիւն թէ մեր սոյն դասագիրքը՝ իւր տեսակին մէջ կատարեալ գործ մ'է որ և է թերութենէ զերծ», վասն զի «Օսմանեան Պետութեան վրայ, որպէս արժան է, աւելի խնամով և կարելի մանրամասնութեամբ խօսած» չէ։

Յիշեմք մեզ «խնամով» չ'երեւցած մասերն։

Վանայ ծովափին «մէջ կան 3 կղզեակներ, Ազլամար, Լիմ, Կտուց և Աւտեր» (ուղղելի՛ Աւտեր) կ'ըսէ (էջ 172)։ մինչդեռ հինգերորդ մ'ալ կայ Յիպան անուամբ, Արծկէի մօտ։ (Տե՛ս նաև Հ. Ներսէս Վ. Սարգիսեանի Տեղագրութիւնը, Երես 250, Վենետիկ, 1864)։ «Աղանակ» գլխաւորապէս Գոնեայի, Գոնչ-Հիսարի, Չանկըրըի և Չանտարըի կողմերը է կը յիշէ (էջ 174)։ և կը մոռնայ թէ Էրզրումի կուսակալութեան մէջ կան այնպիսի աղահանք, որոց բերքն ամբողջ նահանգին բաւելէն զատ՝ մաս մ'ալ դուրս կը հանէ։

Աէզարիա (էջ 183) Կեսարիոյ հին անունը չէ. նախ՝ Մեակ կամ Մաժակ (լատ. և Յն. Մազակա) (1), և ապա՝ Կեսարիոն կամ Կեսարիա կոչուած է ի յիշատակ Յուլիոսի Կեսարու։ Կամ պէտք է գրել կով կամ չով — Չէզարէա։

Սամսոն Գաթիճուհիի կուսակալութեան մէջ (էջ 184) չէ. այլ, ինչպէս կրկնուած է դիմացի երեսը (էջ 185), Տրապիզոնի կուսակալութեան կը պատկանի։ Չունի այժմ «միջնաբերդ»։ քանդուած է։ Աւելի կարեւոր էր յիշել Սինապի հսկայ պարիսպն։

Տրապիզոն (էջ 185) պէտք է ըլլայ Տրապիզոն/նդա կամ Տրապիզոն, ըստ յունականին և ըստ տառադարձական օրինաց։

Փարապուլուս կը կոչուին՝ Դամասկոսն և Ափրիկեան կրկին Tripoliներն։ չեմ յիշեր թէ Սեւ ծովուն եզերաց Փիլիպոլուն (էջ 195) ալ «Փարապուլուս» կոչուած ըլլայ։

Էրզրում «բերդաքաղաք» (էջ 187) չէ այլ ևս. բերդի հետքն իսկ չ'երեւիր այսօր, բայց ի միջնաբերդէն՝ որ կը ծառայէ զօրաց բնակութեան։

(1) Ըստ Սարգիսի, Պիլիոսի, Յովսէփոսի, Կոստանդնուպոլիսի Գիրանածնուց և այլոց բազմաց՝ Մաժակ կամ Մաժակա կոչուած է, որ, Յովսէփոսի և այլոց վկայութեամբ, նուիրուած է Կապադովկիոյցի Մոսոն ցեղապետին անունին։ Սակայն քննելի է թէ Մոսոն առաջին անգամ թիւն ունի մերոյ Մեակայ կամ Մաժակի հետ Արդեօք Մոսոնն՝ առ Խորենացուց Մաժակ կոչուած է, թէ Մաժակն է որ Մոսոն եղած է առ Յոնն։

«Հասան-գալէ՛՛ նրախայ մէկ ճիւղին վրայ» ըսելու տեղ (նոյն էջ), աւելի լաւ էր ըսել՝ Մուրց գետոյն վրայ։ Հռչակաւոր Հ. Ղեւոնդ վ. Ալիշան իսկ տարակուսանաց մէջ կը մնայ այս մասին՝ երբ կ'ըսէ թէ «Յիշեսցուք և աստ զի ոմանք յարգեացս Մուրց համարին ըզբխեալն ի թիկանց կարնոյ, և Երասխ՝ զեկեալն ի Սրմանց լեռնէ, իրբու զի սա հզօրագոյն է. սակայն ըստ նախնեաց՝ «Երասխ ի Բասենոյ ելանէ»։ որպէս ասի ի կարգի բանին «Յաղա-գըս Գեառոյ»։ և ի միում օրինակի յաւելեալ է և բուն աղբերավայրն, այլ աղաւաղ իմն և անստոյգ գրութեամբ, ի Մայմաւիդանայ. օտարալուր, եթէ չունիցի ինչ լծորդութիւն ընդ յունաձայնն Մուսիկոյ, այլ արժանի քննութեան, մանաւանդ թէ յայտնութեան» (Այրարատ, էջ 16, ծան. 2)։ Տեղւոյն ժողովուրդը Բասենոյ վտակին կ'ըսէ՝ Բասեն կամ Հասանլալայ սուլու (= Մուրց), իսկ «ի Սրմանց (Բիկգէօլ) լեռնէ օ եկողին Արազ (= Երասխ)։ Սոյն խօսքիս հաստատութիւն կուտայ նաև Երասխայ վրայ շինուած ժողովրդական երգի մը հետեւեալ կտորն.

«Արա՛զ, Արա՛զ, խա՛ն Արազ,
«Բիկգէօլէն զալխան Արազ»։
Տեղ տեղ կը տեսնուին մի քանի մանր սըխաներ ալ, որք տպագրական սխալ իսկ ըլլան՝ ներքին չէ. այսպէս, Զէնգի-Չայ (էջ 158)՝ փոխանակ ըլլալու Զէնգի-Չայ. Աճորա (էջ 160)՝ փոխանակ ըլլալու Աճորա. Կէտիչ (էջ 179)՝ փոխանակ ըլլալու Կէտիչ. և այլն. — Քարբերդ (էջ 189) և Խարբերդ (էջ 190)՝ ո՞րը ճիշդ է. — անշուշտ վերջինս. ուստի առաջինն ուղղելի։

Յառաջարանին մէջ (էջ 14) խոստացուած «վաճառական նաւուց թիւը» միայն թուրքիոյ համար գործադրուեր է։ Փափագելի էր ունենալ բոլոր Պետութեանց թիւ՝ «վաճառական նաւուց» և թիւ՝ զրահաւորաց ստոյգ թիւերն։

Պէտք էր յիշել նաև Եւրոպիոյ մէջ գտնուած երկու անկախ հասարակապետական երկիրները. — մին Պիւռնեան լեռանց մէջ — Andorra (բն. 6000), միւսն Իտալիոյ մէջ — San Marino (բն. 8000)։

Իսկ լեզուի մասին սա կ'ըսեմ միայն թէ «կ'իջուի», «կ'բաժնուի», «կ'խօսի» ձեւերն հակառակ են մեր լեզուի օրինաց։

Երկայն պիտի լինէր, եթէ գրքին միւս գտնազան մասերն ևս քննութեան ենթարկէինք։ Ուստի վերջացնելով մեր խօսքն, կը փափաքիմ որ գէթ ներկայիս նշանակեալ թերութիւնքն ուղղուին Բ. տպագրութեան առթիւ, և յայնժամ՝ կը հաւատամք՝ կրնայ աւելի օգտակար ըլլալ այս «նոր» դասագիրքը։
Թող ներքէ մեզ Պատ. Ուսումն. Խորհուրդն որ յանդգնեցանք քննադատել իւր վաւերացուցած և «ի ձեռնհաս Գնչաց» վկայուած մէկ գիրքը։ Կ. Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

ՏՈՒՔԹ. ՍԱՅՐԷՅ. Երկաւ ապրելու միջոցները. Սկզբունք Առողջաբանութեան. Թարգ. Աշաղուրի Թաղէոս Կէզիւրեան. — Ամէն դասու, վիճակի, հասակի և սեռի անհատից համար հաւասարապէս օգտակար աշխատանքութիւն մ'է, իրբև կենաց ճշմարիտ ուղեցոյց։ Խրթին բառերու բացատրութեանց համար յաւելուած մ'է ևս կը պարունակէ։ Երես 294. Տպ. Ճիւղէլեհան։ Գին 10 դրը։

Կը ծախուի գրաւթառուաց, Պաճէ-Գարուի Զրաւթառուաց և Ուղղուն-Չարը պաշը, թիւ 402, Փալագաշեան Փորսդրատունը։ 5—1

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄՆ ԿԱԹՈՒԱՍԻ

Աշխարհահռչակն և ելեքտրագէտն Էտիսըն՝ ելեքտրականութեամբ կաթուածահարուածութիւնը դարմանելու գիւտ մ'ըրած, և առայս Պէրլինի Միջազգային Ժողովոյն աշխատասիրութիւն մը մատուցած է։ Արդէն կաթուածը յաճախ յառաջ կուգայ՝ օչնանաղի միզատ կոչուած կաւճի նման նիւթէ մը կազմուած կողկոռներու՝ յօդուածոց մէջ կուտակուելէն։ Այդ կաւճային նիւթը լուծելու և միզանցքներէն դուրս ելնելը դիւրացնելու համար կը գործածուէին լիթիումի աղերը և լիթիւնը։ Էտիսըն ուզած է ելեքտրական փոխանցմամբ լիթիւնը ուղղակի յարարելութեան մէջ դնել լուծուելիք կողկոռներուն հետ, այդ փոխանցման համար, ելեքտրական հոսանքը ազային բաղադրութիւններով լի երկու ամաններու մէջ տեղը դրուած և լուծուելիք նիւթերը կրող ծակոտէն թաղանթի մը մէջէն անցնելով։ Էտիսընի փորձին մէջ ծակոտէն թաղանթը մարդկային մարմինն է, որոյ մէկ ձեռքը կը դնէ լիթիւնի աղային լուծում մը պարունակող ամանի մը մէջ, իսկ միւսը՝ ծովային աղերու լուծում մը պարունակող ամանի մը մէջ։ Դրական բևեռը առաջին ամանին մէջ է, ժխտականը՝ երկրորդին մէջ։ Տեսականապէս, լիթիւնը ելեքտրական հոսանքով մարդկային մարմնոյն մէջէն կ'անցնի յերկրորդ ամանը, որով այդ աղէն փոքր ինչ կը մնայ մարմնոյն յօդուածոց մէջ։ Այսպէս Էտիսըն յաջողած է դարմանել 73 տարեկան կաթուածահար մի որոյ ձեռաց յօդուածները բոլորովին կաշկանդեալ էին միզատին չափազանց խճողուելէն. արդիւնք հրաշալի։

Յուսով եմ որ գիտութեան այս յառաջդիմութիւններով կարելի լինի փրկել զաշխարհ կործանումէ. այնչա՛րի զարմանալի գիւտեր որ ըստ օրէ ի յայտ կ'ածուին։

Վ. ԴԱԼԻՅԱՔՃԵԱՆ

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԷՆ ՊԱՏԿԵՐ ՄԸ

ՇՐՋԱՆԱԽԱՐՏԸ (1)

Առ Ա.

Սամաթիոյ Ս. Սահակեան վարժարանն տասնեակ տարիներ առաջ ինն շրջանաւարտ կը մատուցանէր ազգին, որք ըստ ստացուածոց տեղեկագրոյն Հոգաբարձութեան, պարծանքը պիտի լինէին վարժարանին։ Այդ շրջանաւարտից փոքրագոյնը՝ Գառնիկ՝ տասներկու տարեկան պատանի մ'էր։

Շարաթ մը վերջ Գառնիկ ըժշկական վարժարանը կը ներկայանար մտից քննութեան ենթարկուելու համար։ Թէպէտ յայնժամ քննութեան առարկայք չէին հիմակուանին չափ բազմազան, այսու հանդերձ բաւական յաջողակութիւն կը պահանջէին, և Գառնիկ Սամաթիոյ թաղային վարժարանին մէջ իրեն ջամբուած ուսման պաշարին շնորհիւ կրցաւ

(1) Այս կարգէ գրուածք մ'ալ «Նաղիկ յի վերջին թուով հրատարակուեցաւ։ Պարտք կը համարեմք յայտնելու որ, ինչպէս վերագրէն ալ կ'երևի, այս գրութիւնը չ'են հրատարակուիր շրջանաւարտից մասին հրատարակի վրայ բացուած վիճարանութեան մէջ այս կամ այն կողմին իբրեւ ազնարկութիւն կամ իբրեւ իրական կեանքէ փաստ, այլ իբրեւ պատկեր, երեսոյր։ Այս վիպական գրուածոց սէջ անհեթեթ գաղափարներ ևս կրնան մուտ դնուած լինիլ. պէտք չ'է իբրեւ ողջ գաղափարներ ներկայացուած նկատել զայն, այլ իբրեւ հայելի ժողովրդային ըմբռնման։

Ծ. Խմբ.

ընդունուիլ այդ վարժարանը, որ լայնարձակ և շողջողուն ապագայ մը կը խոստանար իրեն։ Արդարեւ, երկու տարի նախնական շրջանը, հինգ տարի ալ բարձրագոյնը, եթէ տարիէն բժիշկ պիտի ելնէր, և ա՛լ ի՞նչ, քրքր բարա պիտի կոսէր։

Իւր հայրը՝ Յակոբ աղա, որ արեւակէզ դէմքով պարզ Բաղաբնի մ'էր, ամառները արեւգական տապալաքին ճառագայթներուն հանդէպ քրտնելով պաղելով, և ձմեռները ցուրտին փութին դէմ սարսուռով կը ճարէր իւր ընտանեաց ապրուստը։ Յակոբ աղա գիշերները դիտելով Գառնիկը, որ ճրագին առջեւ նստած քիմիա մը կամ այլ գիտական գիրք մը կը թղթատէր, ժպիտ մը կը սաւառնէր իւր դէմքին վրայ, և հաղիւ կրնար զսպել իւր ներքին անդիմադրելի ուրախութիւնը. ա՛խ, անգամ մը softcor ըլլար, այլ ևս հոգ ու մըտածում անմատչելի պիտի ըլլային իրեն. ի՞նչ գեղեցիկ բան...

Նախնական շրջանն աւարտած, և արդէն բարձրագոյնին երկրորդ տարեշրջանն ալ աւարտելու մօտ էր Գառնիկ, երբ մահը յանապաղեալ եկաւ նստիլ Յակոբ աղայի բարձին վերեւ, որ սակայն բազում գործեր ունէր կարգադրելու աստ. և ժամանակ կը խնդրէր իրմէ. անգո՛ւթ մահ... հինգ վայրկեան կարելի չէ սպասցնել զինքը. այնչա՛րի խոտապահանջ էր, պէտք էր տալ ուղածը... Յակոբ աղայի հոգին։ Ի՞նչպէս դիմադրէր այլ ևս այդ մարմինը որոյ երակացը մէջ շրջող արիւնը տաքէն սղաղը, և պաղէն տաքը տարուբերուելով շուր կտրած, և վերջ ի վերջոյ սառելով, վախճան տուած էր այդ տաժանելի կենաց։ Սակայն աչքը ետին կը մեռնէր, դո՛ւնէ զաւակը բժիշկ տեսնէր ու այնպէս աւանդէր հոգին։

Սուրբիկ հանձմ, ինչպէս ամէն ճիւղ տանտիկինք, լաւ սիւզէնի բանիլ գիտէր. գիշերը ցերեկին խառնելով, սկսաւ այդ անեղնագործութիւնը ապրուստի միջոց ընել և լեցնել մասամբ Յակոբ աղայի պակասը։

Երկու ամիսներ սահեցան այդպէս, և Գառնիկ իւր երկրորդ տարեշրջանն ալ աւարտեց։ Արձակուրդ էր, պիտի պտտէր։ Սակայն Սուրբիկ հանձմ մինչեւ ե՞րբ պիտի սնուցանէր այդ երիտասարդը, որ դեռ երեք տարի ունէր աւարտական քննութեան անցնելու. գրքի ըստակ, վրայ գլուխ, ցերեկուան հացի ստակ, զրպանի խաւով, և ի լրումն խեղճ կնոջ մեղաց, քիւքիւնի փառաւ։ Այո՛, այդ վեշտասանամեայ պատանին ծխելու մոլութիւնն ալ ունեցած էր, թէպէտ, իբր բժշկական ուսանող, ամէն օր կը կարգար թէ ի՛նչ վնասներ ունին ծխախոտը, ափիոնը, ևն։

Գիշեր մը մայր ու որդի գլուխ գլխի տուած, իրենց վախճանը կը մտածէին. մինչև երեք տարի Սուրբիկ հանձմ ի՞նչպէս պիտի պահէր զինքը. արդէն իսկ վաղուց ի վեր ակնոցով կը գործէր։ Գառնիկ դեղագործի արուեստէն ըստ բուսականին կը հասկնար. եթէ դեղագործի մը քով մտնէր, թերևս սկսէր շահիլ, և կարելի էր յառաջիկային դեղագործական վարժարանն ալ յաճախելով, վարպետի վկայական ստանար։ Ի՞նչ վնաս ունէր, ըժշկութիւն և դեղագործութիւն քոյր ու եղբայր էին։ Սուրբիկ հանձմ խելքը քնն մը պառկեցաւ այդ խորհրդին։

Արդէն Նարը-Գարույի դեղագործը, միւսիւ ներսէս մէկու մը պէտք ունէր, մինակ չ'էր կարող դարձնել գործը։ Երբ Գառնիկ իրեն դիմեց, ուրախութեամբ ընդունեց իւր առա-

Ջարկը՝ գեթուար էր այդչափ յարմար տղայ մը գտնել, ամէն նոր աշակերտ խակ պիտի ըլլար, բայց Գառնիկ ընդհակառակը գործէն հասկցող և հմուտ երիտասարդ մ'էր: Նոյն շարժումն երբ այդ դեղարանին առջևէն կ'անցնէի, տեսայ որ նոր և խոշոր գրեթով գիւհեցնեցն սպասող վերտառութիւն մը կախուած էր: Այո՛, Գառնիկ՝ դեղագործ ըլլալու որոշումը տուած ժամանակ, այդչափ տաժանելի չէր կարծած հայ ճարտու ճամբան. ցերեկներն մինչև երեկոյ աշխատանքը չէր բաւեր, գիշերներն ալ փոխանակ հանգարտիկ ննջելու կամ Արդոյ Գուլումճեանի հերոսին նման խանի մը սենեկին մէջ խնդրելի մը վրայ յոռեգոյն կերպիւ քնանալու, աթոռներուն վրայ մարտնչելու դատապարտուած էր, և շաբաթական քսան և հինգ դրո՛ւշ...:

Անկէջ ի վեր չորս տարիներ անցան և դեռ Գառնիկ դեղագործական վարժարանին երեսը տեսնելու բաղժը չէր ունեցած. կծծի վարպետը օգնական մը բռնելու չէր հաւանած դեռ, և գործերն ալ երեսի վրայ թողուլ չէր ըլլար. միայն թէ շաբաթական 25ը ամսական 250ի բարձրացած էր:

Թէպէտ շատ լսած եմ կարօտ ուսանողաց օգնելու նպատակու կազմուած ընկերութեանց անուններ, սակայն ո՛չ մին թերեւս վերոյիշեալ Գառնիկի կամ այլ նմանեաց գոյութեանը վրայ կը կանգնէր: Ո՛ր գիտէ, թերեւս լաւագոյն և աղքատաւէր բժիշկ մ'ալ ունենայինք, եթէ երեք տարւոյ համար ձեռնտուութիւն գտնէր:

ՎԱԴԱՐՇԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Աշգրեան Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն կիւրակէ առաւօտ Մայր եկեղեցի երթալով, ներկայ գտնուեցաւ կրօնական արարողութեանց, և ապա Պատրիարքարան ելնելով, ընդունեցաւ Մայր եկեղեցւոյ քահանայից դասուն և Թաւ. Խորհրդոյ շնորհաւորութիւնները:

— Ազգային կեդրոնական վարչութեան Խառն ժողովն ասկից առաջ ծննդոց, ամուսնութեանց և վախճանմանց արձանագրական գործողութեանց հիմունքն ու ձեւն որոշած և յատուկ հրահանգներով երեք տեսակ ծանուցագրեր սահմանած և շրջաբերական գրութեամբ յանձնարարած էր մայրաքաղաքի եկեղեցեաց քահանայից դասերուն ու Թաղական Խորհրդոց, որ ըստ ամենայնի փոխտանին նոյն ծանուցագրոց անվրէպ գործադրութեան, լաւ ըմբռնելով նոցա կարևորութիւնն: Այս հրահանգ Վրկնուած էր 1889 յունիս 5 թուական Պատրիարքական շրջաբերականաւ մը:

Այդ, ծանուցագրերն սպառած լինելով, ի նորոյ տպագրուած են խնամով և ամուսնութեանց ծանուցագրերը Պատրիարքական շրջաբերականաւ մը զրկուած են մայրաքաղաքի թաղերուն, իսկ միւսներն ալ յետոյ պիտի զրկուին: Այդ շրջաբերականը՝ ծննդոց-մկրտութեանց, ամուսնութեանց և վախճանմանց ծանուցագրերու անթերի գործադրութիւնը յանձնարարած և պատուիրած է միանգամայն որ թաղերու մէջ բնակող ազգայնոց ծննդեան, ամուսնութեան և վախճանման առթիւ տրուած ծանուցագրեր, որոց միշտ պէտք կ'ունենան աղջայինք, չարտուական

անձիւք կամ թերի կէտեր, որպէս զի կատարուելիք պաշտօնական գործողութիւնք չհանգիպին յետաձգման, սահմանեալ օրինական պայմանաց միոյն անձիւք կամ թերի լինելուն պատճառաւ:

— Պատր. Գեր. Փոխանորդ Հայրն և Պատրիարքարանի գործակաւար Արրահամ էֆ. Ֆրէնկեան չորեքշաբթի օր ի Բերա Հայ Հռոմէականց Պատրիարքարան և յՕրթագիւղ Պուլկարաց էկզարքարան երթալով, յանուն Ս. Պատրիարք Հօր շնորհաւորեցին Մենդեան տօնը:

— Կրօնական ժողովն ստուգելով որ Հանոյ առաջնորդ Տ. Յովհաննէս եպիսկոպոս Գաղանձեան Երզնկացի արատաւոր անցեալ ունեցող անձ մը քահանայ ձեռնադրած է առանց օրինաւոր քննութիւն կատարելու, առանց գաւառին առաջնորդէն և կեդրոնէն տեղեկութիւն խնդրելու և առանց Կիլիկիոյ Ամեն. Կաթողիկոսէն նախապէս յատուկ արտօնութիւն ստանալու, նոյնպէս վարդապետութեան զրկեալ անարժան անձի մ'ալ ծայրագոյն իշխանութիւն տուեր է առանց գիտութեան Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին, իւր վերջին նստին մէջ որոշեց կատարուած ձեռնադրութիւնն չ'եղեալ համարել, նոյն իւր քահանայ ձեռնադրեալը սոսկ աշխարհիկ նկատել, և յանձնարարել Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսին որ իւր հոգեւոր իրաւասութեան ներքեւ գտնուող օրինազանց եպիսկոպոսն ըստ եկեղեցական օրինաց պատժոյ ենթարկէ՝ յուղութիւն և ի կարգապահութիւն ածելու համար:

— Շաբթուս Թիֆլիսէն գուժուեցաւ թէ մեծանուն Հայ գիտնական Մկրտիչ Էմին իւր մահկանացուն կնքեր է Մոսկուա, դեկտ. 13ին, ծանր և երկարատեւ հիւանդութենէ մը յետոյ: Էմին բրօքէսէօր էր Լազարեան ճեմարանին և պատուաւոր անդամ բազմաթիւ ուսումնական ընկերութեանց. ունի բազմաթիւ աշխատասիրութիւններ գիտական և պատմական: Չորս տարի առաջ, 1886 ապրիլի 16ին էր որ տօնուեցաւ բազմաթիւ գիտնականին գրական գործունէութեան յիսնամեակը, որոյ առթիւ ամէն կողմերէ ըստացած ջերմ շնորհաւորութեանց ու բարեմաղթութեանց ի պատասխան, ի միջի այլոց ըսաւ և հետեւեալները. « Ես չը գիտեմ, թէ ի՞նչով եմ արժանացել այդ բոլոր ցոյցերին: Իմ գիտական գործունէութիւնը, որը համարվում է գրականութեանը մատուցած իմ ծառայութիւնը, եղել է ինձ համար անձնական զուարճութիւն. — ես աշխատում էի, որքան կարող էի և ինչպէս կարող էի, ազատ ժամերիս, հանգստանալով մանկավարժական պարտաւորութիւններէ ծանր ժամերից յետոյ, և երբեք չէի տալիս իմ աշխատութիւններին այն նշանակութիւնը, որը այժմ են տալիս: Միայն այսօր, այն բոլորից յետոյ որ այստեղ տեսայ և լսեցի, ես սկսեցի իմ աշխատանքներին առանձին գին տալ: Այժմ, եթէ այսպէս կարելի է ասել, ես ինքս եմ համոզվում, որ իմ կեանքի կէս դարը տպագրութիւն չէ անցել... »:

Հանգուցեալ Մկրտիչ Յովսէփեան Էմին կը տակած է 10 հազար ռուբլի՝ ուսումնական գրական մրցանակ մը հաստատելու համար:

— Բաղաքական ժողովն չորեքշաբթի օր գումարուելով, զբաղեցաւ այլ և այլ խնդիրներով:

— Կը լսեմք թէ Տ. Մինասեան Գեր. Տ. Վահան վարդապետ, Աշգրեան Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր Մաղթանքնի կարգուած է:

— Նիկոմիդիոյ վիճակին առաջնորդ Գեր. Սահիան եպիսկոպոս Յովակիմեան մայրաքաղաքս եկած է:

— Սղամպուլի Կարնոյ թղթակիցն կը գրէ. « Տեղւոյս Հայք մեծաւ գոհունակութեամբ իմացան այն կատարեալ համաձայնութիւնն որ գոյացած է ընդ մէջ Բ. Դրան և իրենց Պատրիարքարանին, և կ'ըմբռնեն թէ այս գործին մէջ կայս. կառավարութիւնն ի յայտ բերաւ մեծ լարեյօթարութիւն և գերազանցապէս հաշտարար ոգի մը:

— Պաղտատեան տպարանէն հրատարակուած է 1891 ամի Ընդարձակ Օրացոյցը, սեփականութիւն Ազգ. Հիւանդանոցին: Կը պարունակէ, բաց ի Պարզ Օրացոյցէն, վիճակագրական բազմազան ու պիտանի տեղեկութիւններ: Գին 3 դրշ:

— Չորս տարի առաջ քսորեալ երեք Վանեցի ազգայնոց՝ Օտեանի, Նաթանեանի ու Յովհաննէսի, կայսերական ներում շնորհուած է:

— Եղեռնադատ ատենին հնգամեայ բերդարգելութեան դատապարտեց բեռնակիր Առաքելն, որ կայս. կառավարութեան դէմ վնասակար խօսքեր ըրած լինելուն համար ամբաստանուած էր:

— Այսօր Եղեռնադատ ատենին առջև տեղի կ'ունենայ Յակոբ Վարդ-Պատրիքոֆի և ընկերաց դատին շարունակութիւնը:

— Շաբաթ օրը Եղեռնադատ ատենին առջև տեղի ունեցաւ յեղափոխական մասնախմբին իրրեւ անդամ ամբաստանեալ գրավաճառ Ալիքսանի, Նազարէթի և Լրագրի ցրուիչ Լեւոնի դատն: Ալիքսան անպարտ արձակուեցաւ, իսկ Նազարէթ ու Լեւոն հնգական տարւոյ բերդարգելութեան դատապարտուեցան, վերջինն ի բացակայութեան:

— Եղեռնադատ ատենին առջև ի մօտոյ տեղի պիտի ունենայ նաև յեղափոխական մասնախմբին իրրեւ անդամ ամբաստանեալ Ֆէս արդուկող Խաչիկ անուն անձին դատաստանը:

ՏՈՒԱՆԱՄԷ. Պատկերապարզ Աղօթաբերք ի պէտս Թրքախօս Հայոց: Կը պարունակէ ամէնէն յաճախ արտասանելի աղօթից Թրքերէն թարգմանութիւններն՝ մեծ մասամբ հայերէն բնագիրներովն հանդերձ: Երես 160. Տպ. Ն. Կ. Պէրպէրեան. Գին 3 դրշ:

ՀԻՐ ԱՏԷՄԻՆ ՏՕՍԹՈՒ, եախօտ Գալաի-սի ճըմգը Սընէթ. Սովեկոյ Պատ. Յանձնաժողովոյ խնդրանք Տօքթ. Ս. Յ. Յակոբեանի հեղինակած « Նախնական գիտելիք առողջապահութեան » անուն տետրակն է՝ այս, Այնթապի Ս. Վարդանեան կրթարանի ուսանողաց ձեռք թարգմանուած: Երես 72. Ն. Կ. Պէրպէրեան: Գին 60 փր:

Կը ծախուին գրավաճառաց, Պահճէ-Գաբուի ջրավաճառաց և Ուզուն Չարչը-պաշը թիւ 402 փալագաշեան փորագրատուներ: 5—1

ԱՐՇԱԿ ՃԱՆԵԱՆ

Կ Օ Շ Կ Ա Կ Ա Ր

11, Պահնէ-Գաբու, 11

Պատրաստ կը գտնուին և յանձնարարուած թեմաք կը շինուին արանց, կանանց և տղայոց համար ամէն տեսակ կօշիկներ:

Խնամեալ ապրանք

ԳԻՆԵՐԸ ԽԻՍՏ ՉՍՓԱՆՈՐ 1—8

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական հրամանաւ կազմեալ Յանձնա-
ժողովը, զոր կը կազմեն Պետական Խորհրդ-
դոյ նախագահ Բարձր. Արիֆի փաշա, Ար-
դարութեան նախարարութեան խորհրդա-
կան Վսեմ. Վահան էֆէնտի և Վսեմ. Շահ-
պազ էֆէնտի, երկուշաբթի օր գումա-
րուեցաւ Արդարութեան պաշտօնատան մէջ
և երկարօրէն խորհրդակցեցաւ Ֆէնէրի Պատ-
րիարքարանի ներկայացուցչաց՝ էրէյլի և
Տէրքոզի մետրապոլիտաց և Եէնիտիւնեա-Տի-
միթարքի էֆէնտիի հետ: Խորհրդակցու-
թեանց միջոցին որք տեւեցին գիշերուան
մինչև ժամ մէկ, կայս. կառավարութեան
բարձրատիճան յոյն պաշտօնատարք, Աստու-
տէս փաշա, Անթուրոյ փաշա, Նիքօլաքի Սար-
դէնքի փաշա, Արիֆարքի պէյ, Փօթիա-
տէս պէյ, Քարաթէօտօրի էֆէնտի և այլք
յանձնաժողովոյ նստին հրաւիրուեցան և ա-
նոնց կարծիքն առնուեցաւ: Խորհրդակցու-
թեանց նպատակն էր համաձայնութիւն գո-
յացնել առանձնաշնորհմանց խնդրոյն հինգե-
րորդ կէտին վրայ որ առկաիս կը մնար:
Կարծեաց երկար փոխանակութիւններէ յե-
տոյ, համաձայնութեան մը յանգեցան և Ար-
դարութեան նախարար Վսեմ. Րիզա փաշա
ըսաւ Պատրիարքարանի ներկայացուցչաց թէ
քրիստոնէից կտակները դատական քննու-
թեան չպիտի ենթարկուին, այլ պիտի ըն-
դունուին Տէրութեան բոլոր դատարաններէն,
այսմանաւ որ վաւերացած լինին Պատրիար-
քարանին, մետրապոլիտի մը կամ անոր ներ-
կայացուցչին կողմէ: Գալով կտակաց խնդի-
րներս առթիւ ծագելիք վէճերուն, ասոնց
կարգադրութիւնը կը պատկանի Պատրիար-
քարանի խառն ժողովոյ իրաւասութեան ի
գաւառս, և այդ ժողովոց վճռադիրք (իլա-
մար) անմիջական կերպիւ գործադրելի են:

Արդարութեան նախարարն յարեց թէ կայս.
իրատէ մը պիտի հաստատէ վաղը (երեքշաբ-
թի) նոյեմբեր 22/3 և դեկտ. 13/25 ի Թէգթէ-
րէնքուն տրամադրութիւնները, ինչպէս նաև
յանձնաժողովոյ որոշումներն իմասին կտակաց:
Ի վերջոյ, Րիզա փաշա Յունաց Պատրիարքա-
րանի ներկայացուցչաց հաղորդեց Վեհ. Սուլ-
թանի կայսերական փափագն՝ թէ իւր ժողո-
վուրդք չզրկուին իրենց կրօնական պարտուց
կատարումէն, Մենդեան տօներուն առթիւ:
Այս ապահովութեանց և վեհապետական փա-
փագին վրայ՝ էրէյլի և Տէրքոզի մետրապո-
լիտք և Տիմիթարքի էֆէնտի Եէնիտիւնեա
խսկոյն Պատրիարքարանի գնացին ուր երկու
ժողովներն առաւօտէն ի վեր գումարեալ էին
արդէն: Արդարութեան պաշտօնատան մէջ
տեղի ունեցածները լսելէ յետոյ, երկու ժո-
ղովք միաձայնութեամբ որոշեցին համակեր-
պիլ կայսերական փափագին՝ իսկոյն հրաման
ղրկելով մայրաքաղաքիս բոլոր յոյն եկեղե-
ցեաց, ինչպէս նաև գաւառաց մետրապոլիտ-
ներուն, որպէս զի սկսին կրօնական արարո-
ղութիւնները կատարել տալ:

Անմիջապէս երկու ժողովներէն կազմեալ
պատգամաւորութիւն մը Մագրիգիւղ գնաց,
Ամեն. Տ. Տիոնեսիոս և Պատրիարքին քով,
և ամէն ինչ հաղորդեց նմա: Ն Ամենապատ-
ուութիւն՝ փառք տալով Երկնից՝ Պատրիար-
քարանի խնդրոյն գոհացուցիչ լուծման հա-
մար, հեռագրել տուաւ ամենուրեք որ եկե-
ղեցիք բացուին, պատարագ մատուցուի և
գոհարանական աղօթքներ կարդացուին վասն
արեւ շատութեան Վեհ. Սուլթանին:

Հետեւաբար Երկուշաբթի կէս գիշերին
մայրաքաղաքիս բոլոր արուարձանաց ու գիւ-
ղերու մէջ հնչող մեծադղորդ զանգակահարու-
թիւնք կ'աւետէին յոյն հասարակութեան թէ
եկեղեցիք բացուած էին: Երեքշաբթի առա-
ւօտ, Մենդեան տօն Յունաց, հանդիսաւոր
արարողութիւնք կատարուեցան բոլոր եկե-
ղեցեաց մէջ յորս գունդագունդ գիմած էին
յոյն հաւատացեալք, և այս առթիւ հանդի-
սաւոր բարեմաղթութիւնք եղան վասն կե-
նաց և բարօրութեան Վեհ. Սուլթանին: Եր-
կուշաբթի գիշեր հրատարակուած յոյն լրա-
գրաց յաւելուածք կը ծանուցանէին այս լուրն
և ընդարձակ մանրամասնութիւններ կը պա-
րունակէին խնդրոյն վրայ: Յունաց Ա. Պատ-
րիարքն վերստանձնած է զիւր պաշտօն և մի
քանի օրէն Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու
պատիւը պիտի ունենայ:

Յունաց Պատրիարքարանի խնդիրն կը բաղ-
կանար հետեւեալ հինգ կէտերէն, որոնք ի-
րենց գոհացուցիչ լուծումը գտած են այլ ևս,
1. Մեւսնութիւնք, ապահարզանք և պարէ-
նի թողակք (նաֆագա), 2. Կտակք, 3. Վար-
ժարանք, 4. Եկեղեցականաց երդմնեցումն և
նոցա նկատմամբ հետեւելի դատաւարութեան
եղանակ, 5. Պուլկար եպիսկոպոսաց Պէրաթ-
ները:

— Ձեռնհաս իշխանութենէն մենաշնորհ
խնդրուած է փողոցներու գլուխը դրուած
տախտակներն, որոց վրայ փողոցներու ա-
նունները գրուած են, ինչպէս նաև տունե-
րու վրան գտնուած թիւերն աւելի կանոնա-
ւոր վիճակի մը վերածելու համար:

— Ձմիւռնիա-Փասապա երկաթուղոյ ըն-
կերութեան պայմանագրումն աւարտելու վրայ
լինելով, կայս. Իրատէ մը հրամայած է հարկ
եղած միջոցները ձեռք առնուլ երկաթուղ-
ոյ այդ գիծն յանուն կառավարութեան բա-
նեցնել տալու համար, հատուցանելով նախա-
պէս ընկերութենէն եղած փոխառութիւնը:

— Վսեմ. Տոքթ. Խորասանճեան էֆէնտի,
Ֆէյլի փաշա, Նայիմ պէյ և Տոքթ. Փօն
Տիւրիսի կայս. պալատ ներկայացան Պէրլինի
մէջ իրենց կատարած ուսումնասիրութեանց
համարը տալու համար: Վեհ. Սուլթանը բա-
րեհաճեցաւ Իւր բարձր գոհունակութիւնն
յայտնել տալ յիշեալ բժշկաց և հրամայեց որ
ըստ կարելոյն կարճ միջոցի մէջ ծրագիր մը
մատուցուի իրեն՝ ի մասին հիւանդանոցի մը
հաստատման, յորում Քոնստան դրութիւնն ի
գործ պիտի դրուի պահանջուած զգուշու-
թեամբ: Քոնստան դեղը պարունակող սը-
րուակ մը մատուցուած է Ն. Կ. Վեհափա-
ռութեան:

— Շարթուս ասիական գանազան գաւառ-
ներէ հասած հեռագիրք կը շարունակեն ծա-
նուցանել թէ շնորհիւ Վեհ. Սուլթանին, կա-
տարեալ անդորրութիւն կը տիրէ այդ տեղեր,
և թէ որ և է դէպք չ'է պատահած:

— Շարթուս ամուլս, վերմակ և այլն, բաշ-
խուեցաւ մայրաքաղաքիս աղքատաց:

— Տոքթ. Խնդիրեան էֆէնտի, որ Բժշկա-
կան վարժարանին և իւր միջև ծագած ձեւ-
կերպութեան խնդրոյ մը պատճառաւ ժամա-
նակէ մը ի վեր դադրած էր իւր Բժշկական
արուեստն ի գործ դնելէ, բարձրագոյն հրա-
մանաւ ազատ կացուցուած է այդ ձեւակեր-
պութիւններէն, և արտօնուած՝ շարունակել
իւր արուեստի կիրառումն:

— Կայս. Իրատէ մը արտօնած է ցուցա-
հանդէս մը կազմակերպելով ի տես դնել
ներքին արտադրութեանց նմուշներն:

— Վեհ Սուլթանն հրամայած է Արար և
Քիւրտ ցեղերէն զինուոր առնելով գունդեր
կազմել: Կայս. սոյն Իրատէն գործադրելու
համար կազմուած է յանձնաժողով մը, որոյ
աշխատութիւնք բաւական յառաջացած են:
Արդէն իսկ պատրաստուած է այդ զօրաց հա-
գուստներու նմուշն, ինչպէս նաև դրոշակն,
որուն մէկ կողմը նուիրական հատուածներ,
և միւս կողմը օսմանեան զինանշանը նկար-
ուած են: Առ այժմ պիտի կազմուին 20
գունդեր, ձիերն այդ ցեղերու կողմէ պիտի
հայթայթուին, իսկ զէնքերը կայս. կառա-
վարութեան կողմէ: Այդ հեծեալազօրքեր տա-
րին երկու ամիս մարզանքներ պիտի կատա-
րեն Սպարապետի Դրան կողմէ որոշեալ հե-
ծեալ զօրաց սպայներու միջոցաւ: Իւրաքան-
չիւր գունդի համար զատ զատ անուններ դը-
րուած են:

— Ճարոնական մարտանաւք մայրաքաղաքս
բերին Էքսուրքուլի արկածէն ազատող սպայ-
ները և երեք շարաթ պիտի մնան աստ: Ճա-
րոնական մարտանաւուց հրամանատարք և
սպայք, որոնք եւրոպական հագուստ կը կը-
րեն, այցելեցին Պոլսոյ և Բերայի նշանաւոր
վայրերն, այցելեցին Արքունի նաւարանն, ու
Օսմ. մարտանաւերը, Վոսիորի մէջ չողեմա-
կոյններով պտոյտ մը կատարեցին, Վեհ.
Սուլթանի հրամանաւ մեծավայելուչ կերպիւ
հիւրասիրուեցան և ազատարարի շքադրամներ
ստացան: Ճարոնական մարտանաւք իրենց
Վեհապետին կողմէ առ Վեհ. Սուլթանն նը-
ւէրներ բերած լինելով, Ճարոնի հրամանա-
տարք մատուցին զայնս Ն. Կ. Վեհափառու-
թեան: Այս նուէրներու մէջ կը գտնուի գե-
ղակերտ թուր մը, Ճարոնական երկու հազ-
ուագիւտ թաղարներ և բազմաթիւ նիւթեր,
արդիւնք ճարոնական ճարտարուեստին:

Ճարոնի Չիչի Շիմպօ լրագրոյ խմբագիրն
որ ճարոնական մարտանաւերով մայրաքա-
ղաքս եկած է և լաւ թրքերէն կը խօսի,
էրթողրուլի նաւաբեկութեան պահուն խղ-
դուող սպայից ու նաւաստեաց ընտանիքնե-
րուն ի նպաստ 18,907 ֆրանք և 94 սանթիմ
հաւաքելով յանձնած է յատկապէս կարգեալ
յանձնաժողովին:

Ճարոնի կայսրուհին և այլ բարձրաստի-
ճան անձինք ևս նուէրներ քրած են սոյն նա-
ւաբեկութենէն ազատուողներուն:

— Պոլսոյ առեւտրական և սեղանաւորական
բազմաթիւ տանց կողմանէ կարգեալ պատգա-
մաւորութիւն մը Օսմ. Կայս. Պանքան երթա-
լով, նոր տարւոյ շնորհաւորութեանց հետ
շնորհակալութեան ուղերձ մը մատոյց առ
Ընդհ. Տնօրէնն Սըր Էտիար Վինսընդ, այն
գիւրութեանց համար զորս դրամական այս
մեծ հաստատութիւն վերջացող տարւոյն մէջ
ընծայած է Պոլսոյ վաճառականաց: Սըր Էտ-
կար Վինսընդ պատասխանեց պատշաճ բանա-
խօսութեամբ մը:

— Հետախտէ վարակեալ գաւառաց մէջ
մահուանց թիւն նուազած է այս շաբթու:

— Տէրքոսեան ջրի ընկերութեան արտօնա-
տէր Թէրնօ պէյ, մայրաքաղաքիս մէջ օսման-
եան ապահովագրական անանուն ընկերու-
թիւն մը կազմելու համար մենաշնորհ ստա-
նալու վրայ է:

— Շիրքէթի Խայրիէի տնօրէն Վսեմ. Հիւ-
սէյին Խաքի էֆ. արտօնութիւն ստացած է
իւր վարչութեան ներքեւ Շիրքէթի Հալիֆիէի
Օսմանիյէ անուամբ ծովային ընկերութիւն մը
կազմել Իտալիէի Մախսուսէի տեղ: Ընկերու-
թիւնը Մախսուսէի չողեմաւուց ամէնէն լաւե-

ընդ պիտի գնէ այն գնով զոր մասնագէտներէ կազմեալ յանձնախումբ մը պիտի որոշէ. պիտի գնէ նաև ուրիշ 25 շոգենաւեր: Ընկերութեան պայմանագրով պիտի լինի 45 տարի և դրամագլուխը 600 հազար ոսկի, որ պիտի գոյանայ 30,000 բաժիններով: Իբրև դիւրութիւն, այդ բաժինը պիտի կրնան վճարուիլ երկու կամ երեք մասնավճարներով: Ընկերութեան շոգենաւք մինչև հինգ տարի Մարմարայի մէջ միայն պիտի բանին, իսկ այնուհետեւ Թուրքիոյ ամէն կողմերը և Եւրոպիոյ նաւահանգիստները: Մինչև 45 տարի, ընկերութիւնը 90 շոգենաւ պիտի ունենայ:

— Գարատաղի սահմանագլխոյն Չատրինա անուն տեղը բնակող Մալիսորի ցեղին ժողովուրդը, իբրև արգիւնք օտար թելադրութեանց, հաւատարմութեան անվայել ընթացից մէջ գտնուելով, Շքոտրայի կուսակալ Պահրի փաշա խնդիրը ծանուցած է Բ. Դրան, յարելով որ այդ ցեղի մարդոց՝ որք իրենց հաւատարմութեամբ օրինակ հանդիսացած էին, այս անգամու անձա՛ն ընթացքն օտար թելադրութեանց արգիւնք կ'երևի: Բ. Դրան կողմէ արուած հրամանաց համաձայն, կուսակալն Չատրինա երթալով, հարկ եղած զեկոյցներն ու յորդորներն ըրած է նոյն ժողովրդեան, որք բացարձակ ապահովութիւն տուած են թէ կայս. կառավարութեան հաւատարիմ մնալն մեծ երախտապարտութիւն է իրենց համար:

— Օսմանեան Հանրային Պարտուց Վարչութեան պատուիրակ Ազն. Նազար էֆէնտի (Ղազարոս էֆ. Երամեան) որ ժամանակէ մ'ի վեր ի Պելլրատ կը գտնուէր՝ Սերպիոյ աղի մենավաճառի վարչութեան հետ ինչ ինչ բանակցութիւններ կատարելու համար, իւր պաշտօնն յաջողապէս աւարտած լինելով՝ անցեալ շաբթու մայրաքաղաքս դարձաւ:

— Երկուշաբթի Պոլսոյ նաւահանգիստը ժամանեց Թորքիտո մը որ Գերմանիոյ մէջ շինուած էր ի հաշիւ կայս. կառավարութեան: Այս Թորքիտո, որոյ թիւն է 40, ժամը 24 մղոնի արագութիւն ունի:

— Չորրորդ զօրաբանակի շրջանակին համար կազմեալ զինուորական քննիչ յանձնախումբն ի մօտոյ Շապին Գարահիսար կը ժամանէ, ուր իւր պաշտօնն ի գործ դնելէ յետոյ, Սերաստիա պիտի ուղեւորի:

— Դատական նախարարութիւնն հրահանգ ուղղելով ամէն կողմ, ծանոյց թէ այն փաստաբանք, որք պատժական գործոց համար արտօնեալ չեն, չպիտի կրնան պատժական ատեաններու առջեւ փոխանորդութիւն ընել:

— Վեհ. Սուլթանը՝ կայս. պալատան մէջ գտնուած տասը հազար ոսկոյ արժողութեամբ կերպաններն և այլ նիւթեր ի նպաստ Համազգային Անկեղանոցին շնորհած է, դրամագլուխ մը կազմելու համար, և հրամայած է որ ասոնցմով մասնաւոր վայրի մը մէջ ցուցահանդէս մը կազմակերպուի և վաճառուի: Վեհափառութիւն միանգամայն հրամայած է որ Անկեղանոցի դրամագլխոյն մնացեալ մասը գոյացնելու համար մնայուն վիճակահանութիւն մ'եւս կազմակերպուի:

— 1890 տարւոյ միջոցին մայրաքաղաքիս մէջ պատահած հրդեհներու առթիւ սյրած են 695 տուն, 620 վաճառատուն և խանութ, 2 քէօշ, 2 ջաղացք, 1 սինակոկ, 4 ախոռ, 2 զտարան, 2 պահականոց, 1 թատրոն: Այս հրդեհներէ 45ը պատահած են ի Պոլիս, 35ն ի Բերա, 13ն ի Ղալաթիա, 14ը Վոսիփորի գիւղերուն մէջ, 5ն ի Գատըղիզ, 1ը ի Մալ-

թէփէ, 6ն ի Սկիւտար, 2ը ի Բէնտիք, 2ը ի Նասպիզ, 3ն ի Գասթմ-փաշա և 2ը Կղզինք: 1889 տարւոյն մէջ պատահած էին միայն 80 հրդեհք:

Այս հրդեհներուն պատճառաւ ապահովագրական ընկերութիւնք վճարած են ընդամենը 89,456 օսմ. ոսկի, բայց ի մանր մուկը վնասներէ զորս կրած են:

— Պրուսայի կուսակալը, Արդարութեան նախարարութեան դիմելով, արտօնութիւն խնդրած է վերահաստատել տեղւոյն առևտրական դատարանն, որ գաւառաց ոմանց առևտրական դատարաններուն հետ ջնջուած էր:

— Պոլսոյ Ապահովութեան Սնտուկին ընդհանուր փաստարան կարգուած է Յովհաննէս էֆ. Գարտաշեան, օգնական իրաւագէտ խորհրդականին Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան:

— Կարինէն 20 դեկտեմբեր թուականաւ (Ն. Տ.) հետեւեալ գրուած է առ Քոռէս-բոնսան sp. l'Espr.

Գոհութեամբ կը ծանուցանեմ թէ նահանգին մէջ կատարեալ անդորրութիւն կը տիրէ: Կրնամ ապահովացնել զձեզ թէ այս անդորրութիւն ապագային ևս չ'պիտի վրդովի: Այն անձինք, որք օտար թելադրիչներու սուտ խոստմանց հաւատալով այլ և այլ անձա՛ն ընթացից ձեռնարկած էին, այժմ այդ պատճառաւ կատարեալ ցաւ և զղջում կը յայտնեն:

Ռուսական կառավարութիւնը Ռուսիայէն դուրս կը հանէ օսմանեան հպատակ այն Հայերն որք մասնակցութիւն ունեցած են վերջին դէպքերուն մէջ: Նոյնպէս միջոցներ ձեռք առած է, որպէս զի ռուսահպատակ Հայք ևս ապագային որ և է անհաճոյ ընթացից մէջ գտնուելու անկարող լինին:

— Ռուսիականութեան պաշտօնատան մէջ յանձնաժողով մը կազմուած է՝ քննելու համար մայրաքաղաքիս ու արուարձանաց խոնքերու և սենեակներու մէջ բնակող անձանց վիճակն:

— Ներքին գործոց նախարարութիւնը հրահանգ ուղղելով ամէն կողմ, ծանոյց թէ առանց պաշտօնական արտօնութեան՝ եկեղեցւոյ, վարժարանի և այլ այդ կարգի հաստատութեանց բացումն արգիւնք լինելով, հարկ է ըստ այնմ չարժիլ:

— Կարինէն կ'իմացնեն թէ տեղւոյն անգլիական ընդհ. հիւպատոս Պ. Քլիֆորտ Լոյտ այս չորեքշաբթի օր մեռեր է:

— Թուրքիոյ և Ռուսիոյ միջև առևտրական նոր դաշնագրոյ մը կնքման համար բանակցութիւնք սկսան:

— Կառավարական պաշտօնէից անվճար մնացած կալուածական տուրքն իրենց ամսականներէն վար պիտի դրուին:

— Պետական խորհրդոյ որոշմամբ այսուհետեւ եթէ Պորսայի պատուիրակը չկրնայ գործադրել այն որոշումներ, որք Պորսայի մէջ կատարուած գործողութեան մը համար Պորսայի ժողովին կողմէ արուած են, այդ որոշմունքը ի պահանջել հարկին դատարանաց գործադիր պաշտօնէից կողմէ պիտի գործադրուին: Նոյնպէս Պորսայի ժողովը՝ գտնուելու համար պիտի կրնայ կոչել Պորսայի անգամ չեղողները:

— Հազգը Օղլու անուն աւագակն որ ա՛ն ուսարսափ կը պատճառէր Մշոյ դաւառին մէջ, ձերբակալուելով բանտարկուած է: Նոյնպէս Իսթրիի գաւառակին պատուհասն եղող երկու եղբայրներէն մին արգէն մեռած. իսկ միւսը՝ Քահրաման՝ որ իւր ասպատակութիւնները կը շարունակէր, այս օրերս բռնուելով Կարին բերուած ու բանտարկուած է: Նահանգին այլ և այլ կողմերն ասպատակող կարգ մը երկրորդական աւագակներ ալ կը հալածուին այս պահուս:

— Վեհ. Սուլթանը Գ. Կարգի Օսմանիյէ պատուանշան շնորհած է Չմիւռնիոյ Տէֆ-թէրլիանէի պաշտօնեայ և նոյն Լուսիսանէի պատուակալ տնօրէն Սիւլէյման պէյի, ինչպէս նաև այլ և այլ պատուանշաններ՝ նոյն հաստատութեան ուսուցչաց ոմանց և նուագածու աշակերտաց:

Բումէլիի երկաթուղեաց համարակալութեան պաշտօնեայ Արամ էֆէնտի Մարգարեան, նախկին կայարանապետ Սիրքէճիի, ընդհանուր ապրանայ տնօրէն կարգուած է:

— Ութ ինն օրէ ի վեր Սեւանիկի նահանգին ամէն կողմն առատ ձիւն կը տեղայ:

— Սէլանիկէն կը գրեն թէ անցեալ շաբթու ութ աւագակներ Սթրուսմայի փողոցներուն մէջ անցորդաց վրայ յարձակելով ուղեր են կողպտել զանոնք, բայց ոստիկան զինուորաց ու ժողովրդեան կողմէ հալածուելով փախեր են: Ժողովրդէն հինգ հոգի վիրաւորուել են:

— Պէրութի ու Վամասկոսի միջև գրտնուած խճուղոյն ընկերութեան կարգաւորներէն մին նոր ձև կառք մը շինած է որ կըրնայ թրամվէյի կառքերուն տեղ ծառայել: Կայս. կառավարութիւնն արհեստական չքաղքում մը շնորհած է այդ անձին:

— Բերայի բարձր դատուն դատկանող հայազգի տիկին Ս. հինգ շաբթի օր Պոն Մառշէէն դուրս ելած ժամանակ, քսակահատի մը իւր ժամացոյցը գողնալն իմանալով, կը յաջողի բռնել նորա օձիքէն և ետ առնուլ ժամացոյցը: Ոստիկան չգտնուելով անգ, քսակահատը կը յաջողի փախիլ:

— Գերմանիոյ կայսեր սենեկապետներէն Պառն տը Հոլլէն մայրաքաղաքս եկաւ՝ բերելով Ն. Վեհափառութեան կողմէ Վեհ. Սուլթանին նուիրեալ ականակուռ թուրն, ինչպէս նաև Վիլհէլմ կայսեր մէկ ինքնագիր նամակն:

— Գ. Կարգի Մէճիտիյէ պատուանշան շնորհուեցաւ Առևտրական և Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան խորհրդականի օգնական Սինապեան էֆէնտի: Կրէտական արծաթ չքաղքում՝ Բերայի հեռագրատան տնօրէնի օգնական Գալանձետն Միլիտի էֆէնտի:

— Կայս. հրամանաւ 15 պատանիք ի Պերլին և ի Փարիզ պիտի զրկուին ուսանելու երկրադործական արհեստն: Ասոնց պիտի ընկերանայ երկրագործական տնօրէն Նուրի պէյ և բոլոր ծախքերը պիտի վճարուին կայս. գանձէն:

ԵՐԱՂԻԿԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

Տիգրանակէտ. Մ. Մեղ չ'են գիմած:
Մալկարա. Ա. Սկսա՞նք զրկել թերթերն յ'երուսաղէմ Ձեր նշոնակած հասցէիւ:
Պալար. Ս. «Երգիկ» յի մէջ հրատարակուին անյարմար կը գտնեմք:
Ամասիա. Յ. Ձեր առաջարկն փ.ի մասին՝ կ'ընդունեմք:
Խարբեղ. Ա. «Երգիկ» խտրի չը դնեք Պոլսեցի կամ գաւառացի գրողներու մէջ. կը բաւէ միայն որ գրուածքը լաւ լինի և հրատարակութեան յարմար:

ԿԱՐԵՒՈՐ Ա.ՁԴ

Ո՞ր կ'ուզէ 7 1/2 շրուշով 15,000 Օսմ. ոսկի շահիլ, թո՛ղ փուլեայ գնել Բումէլիի երկաթուղոյ պարգեւաւոր վիճակահանութեան տոմսերէն, որ կը ծախուին ի Ղալաթիա, Պորսայի գիմաց, թիւ 23, Ժիւլիանի և Անտրիայի Պանքան:

Ա. Բ. Ժ. Ե. Գ. Դ. Ա. Մ. Ո. Յ.			
Օսմ. լիբան 100 զըշ. էն			
Մէճիտիյէ	108 16	Արծ. Քեթ. (6 հաա)	82 20
Մէթալէք	99	Բուսիոյ բօլ	90 10
Պէշլէք, Ալթըլէք	102 10	Նաբոլէոն	87 18
Քառաբ. մէրիա	106 20	Գըմից	51 15
Մարմարա	101 10	Անգլ. լիբա	110 24
Գրանտիալ (երկուշաբթի) 20 27			
Գր. փոխ. 4 6			
Թափախ (Թափախ) 20 6			

ԱՐՏՈՆԱՏԻՐ Ա. ՍԱՔԱԲԱՆՆ

ՏՊԱԳՐ. ՆԵԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ
Էսկի գապիլիէ հասցէսի, թիւ 61